

A Vasárnapi Ujság hetenkint egyszer nagy negyedrében egy és fél iven jelenik meg. — Előfizetési díj Buda-Pesten házhoz küldve vagy postai úton külön a Vasárnapi Ujságra félévre 3 ft., a Politikai Ujdonságokkal együtt 5 ft. uj pénzben. — A Vasárnapi Ujság a Magyar Sajtóval együtt (a Politikai Ujdonságok nélkül) félévre 10 ft., évnegyedre 5 ft. uj pénzben. — Az előfizetési díj a Vasárnapi Ujság kiadó-hivatalához (Pest, egyetem-utca 4. szám) bérmentve utasítandó.

Ifj. Mailáth György.

Olvasóink mindenkor szívesen veszik, valahányszor e lapokban a hazai közügyek élén álló honfitársaink arcvonásaival, rövid jellemrajzával, működéseik lajstromával találkoznak. Az ily életrajzok többnyire biztos tájékozásul szolgálhatnak arra nézve, a mit e férfiak jövőjétől várhatunk.

Az idők megváltozott folyása hozandja magával, hogy ily férfiakat ezentúl ne csak az eltemetett multból hozzunk elő, hanem mint jelenkorunk újra szereplő fiait is mutathassuk be.

A kinek arczképét itt látják olvasóink, az a legfőbb országos méltóságok egyikének birtokosa, — Magyarország tárnokmestere.

Ifj. Mailáth György született 1818-ban Pozsonyban; hol atyja id. Mailáth György akkoriban megyei alispán volt; később kir. személynök, utóbb országbiró lön. Az érdemekben megöszült férfi arczképét a V. U. f. évi 28. számában adtuk.

Bevégzett tanulmányai után 1838-ban Baranyamegyei aljegyző, majd tiszti főjegyző lön; az 1839-ki országgyűlés alkalmával másod alispánna és követte választatott.

Az 18^{34/40}-ki országgyűlésen ifjuságához illő szerénységében elő nem tolaodott; azonban részint állása, részint határozottan nyilvánuló talentoma az ország legjelesbjeivel hozá érintkezésbe.

Az országgyűlés bevégezte után Baranyamegye által közakarattal első alispánna választatva, buzgalommal szentelé magát közigazgatási javításoknak, és politikai-társadalmi reformok élesztésének; mert konservatív létére is ezeket mellőzhetleneknek tartá. Hogy csak egyet említsünk, M. indítványára határozá el a megye követeinek utasításul adni — miszerint a nemesek adómentességének megszüntetését le-

hetőleg sürgessék; mert ez belátása szerint mind a közönség, mind az aristokratia érdekében feküdt; s ennek különösen azon kelle lenni, hogy az osztályok közti válaszfalak az ő kezdeményezése által döntessenek le.

Az 1843-ki országgyűlésre ismét közakarattal választatott Baranyamegye követévé. Ezen országgyűlés, ámbár az azon kifejtett sok eszme közöl csak kevés alakult törvénynyé, miután az irányok ellentéte élesebb volt mint valaha, és Deák távollétében hiányzott a közvetítő erő — mégis a legnevezetesebbek egyike nemzetünk fejlődésében; s abban Mailáth oly tevékeny és kiváló részt vön, mely politikai elleneinek is rokonszenvét vagy legalább elismerését vitta ki. Különösen az akkor kitört nemzetiségi surlódásokban, a horvátokkali gyászos vitákban Mailáth oly államférfiui állást foglalt el, mely az akkori ingerültségben is, ha követésre nem, de legalább méltánylatra talált; s a mai nemzedéknek e tárgyban szabadabb elvü s politikailag helyesebb nézeteivel teljesen azonos.

Ifj. MAILÁTH GYÖRGY.

Az országgyűlés után Baranyamegye administratorává neveztetett ki; de legközelebbi évben hat hónapi szabadsággal külföldre utazott. Bejárta Német-, Belga-, Holland, Francia- s Angolországokat; figyelmét különösen a közélet mozzanataira, s a törvényhozások működésére fordítá. Tapasztalási vágyainak kedvezett a szerencse is; miután Franciaországban azon érdekes és heves vitáknak lehetett tanuja, miket Thiers az ellenzék élén vivott Guizot minisztériuma ellen. — Angolhonban pedig azon nagyszerű küzdelmeknek volt fáradhatlan s lelkesült tanuja, melyek a gabnatörvények eltörléséhez vezettek. A magyar főúr előtt nyitva állván a leg-

kizáróbb angol körök is, és saját fényes talentoma egyenjogu viszonyba hozván őt a legelőkelőbb pártvezérekkel, ezen történeti fontosságú mozgalom titkos szövevényeibe is be lőn avatva; s annak tanulsága nem is kerülte ki figyelmét annak, ki maga is konservatív létére reformok kivitelén töprenkedik; ki jó magyar létére a horvátokat pártolá; ki az arisztokrátiához tartozván, menten tartá szellemét a rendi gyengeségektől.

1847-ben neveztetett ki Baranya megye főispánjává. Az 1848-ki országgyűlés után Mailáth meggyőződéséhez s multjához legilöbbnek tartá a magányba visszavonulást; gazdasága észszerű rendezésének, s terjedelmes politikai s irodalmi tanulmányoknak élve, a Schwarzenberg-Bach miniszterium ajánlatai által nem hagyta magát megzavartatni.

De amily kevéssé vállalt hivatal, oly kész volt minden percben kilépni szenvedőlegességéből, hol alkalom nyílt, Magyarország jogainak érvénye mellett föllépni. Aláírta 1851-ben a huszonnégyek emlékiratát; valamint a 140 aláírással Őfelségének 1857-ben benyújtott kérvényt. — Bach bukása után gróf Rechberg fölszólítására gróf Desseffy Emillel, báró Jósikával, gr. Szécsennel résztvön ismétli tárgyalásokban; — és ezeknek látszólagos eredménytelensége által el nem csüggesztve, a bíróalmi tanácsba is belépett. Ottani tevékenysége ismeretes; ő is közreműködött azon tisztelet kivívásában, melyet még ellenségeink is kénytelenek adózni politikai képességünknek, és a mi több — politikai jellemünknek.

Oktober 20-a óta benne tiszteljük Magyarországnak tárnokát.

Hajnal felé!

— Julius elején 1860. —

Ne kongjatok hajnalharangok!
Nem múlt el még az éjszaka;
Korán zendülnek még e hangok:
Nem fénylik a regg csillaga.
Sugárit nem löveli széjjel
A hallgatag bércek fölött —
Biztatva szép tündéri fénynyel:
Az éji gyász elköltözött!

E csillag még távol haladva
Bolyg látkörünk ködébe leán,
Nehéz, sötét ború takarja . . .
Virraszatok, míg megjelen!
De keltő dalra ne riadjon
Se lant, se ajk idő előtt;
Az álmadó még hadd szunyadjon,
S ki már virraszt: mért keltni őt?

Mert még megcsalhat az a kis fény,
Mit sejt káprázó szemetek!
Reves fatörzs: közel tekintvén
Világol, mert — avult, beteg.
Fel-feltűnő kis légi pára
Kaczerkodik nagy fényesen:
De szertelobban nemsokára . . .
Kövesd: mocsár felé viszen.

Fény s fény között nagy a különbség;
Ez ég örökké: az csaló;
Sugári bár a tájt betöltsek —
Vizsgáld meg jól: ál? vagy való?
— A kakas nem szólt harmadszor még,
A hajnal pirja sem ragyog,
Körül-körül komor sötétség —
Harangok, hát ne kongjatok!

Te toronyór, ott a magasban!
Kürtödbe még ne fűj belé!
Elég jókor: ha szerte-harsan,
Midőn dörül kelet felé . . .
De most? Minő sűrű sötétség!
Bár a tömeg már nyugtalan, —
Fölbredett, benn semmi kétség,
Am hajnal nincs még, — hasztalan!

Az álom hosszú volt: megunta;
Vágy hajtja őt fölkelni már.
Tűnjön, várjon? . . . El van fogulva
Hívén: nem ér célhoz, ki vár.
De hát: ki nem várván megindúl
Bármely, hiú kis láng nyomán,
Nem ér a lép hinárain túl . . .
Ne kapkodj a csalfény után!

— Szeretném én, ha hajnal volna!
Csak én szeretném igazán!
Hegy, völgy, mező ha pirosulna,
S nem szunnyadnánk mi sem lazán.
Vérszínben a tér . . . óh nézzétek!
Vérszínben ég ország-világ . . .
Hajh! minmagunk ámitni vétek:
Mogorva éj; egyhanguság.

Azért tehát még legyen néma
Hajnalharang, kürt, lármadal, —
Ha villog is bár itt-ott néha:
Tart még az éj bus árnyival.
— Aludni már nem tudva úgyse,
Virraszatok csak éberem,
És várjátok . . . mig végezetre
A hajnalcsillag megjelen. —

Thali Kálmán.

A vajda leánya.

Történeti beszély P. SZATHMÁRY KÁROLYTÓL.

(Folytatás.)

II. A második kérés.

Mihály vajda diadallal vonult be Gyulafehérvárra. A kevés dicsőséggel elfoglalt ágyuk, könnyen nyert foglyok és ragadmányul szerzett kincset érő fegyverzetek tevék ki dicsmenete részleteit.

Barcsai s még néhány bajtársa nem vállalkoztak e szép szerepre; nyilváníták, hogy előbb meghalnak, hogysem a diadalmenet részesei legyenek. Flórika azonban talált módot a kiegyenlítésre; a kíséreknek atyja nevében későbbi parancsot adott; úgy hogy a foglyok pár órával később érkeztek az ünnepélyes bevonulásnál.

A diadalmenetet követő napon Flórika Barcsait, miután a lánczot levéteté róla, maga elébe, a fejedelmi palotába hivatá.

Egyedül volt, nem amazon többé; női öltözetben, női szépségtől és azon elevenségtől ragyogva, melyet már az öntudatos szerelem ad. Nyájasan lépett a lovag elé.

— Lovagom — mond — sikerült kieszközölnöm szabadságot. E pillanat óta nem vagy rab többé.

— Megszégyenitesz nagylelkűségeddel — mond Barcsai meghatva. E pillanatban egy nagy család minden tagjának áldását tetted magadéva.

— Ennek így kellett történni — felelt Flórika örömkönyüs szemekkel. Te is nemes voltál hozzám s mióta láttalak, nem ismerlek magamra többé! . . De elég erről; beszéljünk egy fontosabb dologról.

— Parancsodat várom.

— Örömet szárnyadra bocsátlak, de nem örömet nélkülöllek még. Érts meg — folytatá elpirulva — nem nekem, de neked, mint hazafinak szükséges, hogy néhány napig el ne hagyj Fehérvárt.

— Ha csupán neked szolgálnék is azáltal, szép fejedelmi leány, akkor is hálás örömmel követném akaratomat.

— Halld Atyámat néhány rozlelkü tanácsadó, de különösen az erdélyi oláh és szász köznép már néhány nap óta egy iszonyú tervre unszolja, ez sem több, sem kevesebb, mint az erdélyi magyarság, különösen a magyar nemesség kiirtása.

— Lehetetlen! Ember ilyesmit ki nem gondolhatott.

— Nem is emberek ezek, egy pokoli eszme megtestesülései, démonai. S meg kell adni, hogy szándékuk irtózatossá kivitelére nem rossz időpontot választottak. A fejedelem, mint a hirt veszszük, a csiki bércek között kísérete nagy részével együtt megöletett; az életben maradtakkal, mint foglyokkal közelit Ördög Balázs a fejedelemgyilkos.

A magyarság színe tehát hatalmokban s részint kiölve van, az országban elszéledtetek az idevaló oláhok által könnyű volna felfeveretni, egy Fehérvárról adott jelre, nincs többé élő magyar Erdély földjén!

— Igaz! — sohajt fel Barcsai, arcát két kezével elfedve.

— Ne rettenj meg! — kiált Flórika lelkesülten. Az élő Istenre esküszöm, mig én élek, ez nem fog megtörténni!

— Mit tehetsz te? — kérdi kételkedve Barcsai.

— Nem épen oly keveset, mint mennyire te becsülsz. Atyám!

igaz, vad kedélyű s természeténél fogva hajló a kegyetlenségre, de vannak gyöngé pillanatai is, ezenkívül szerfölött babonás s anyám és nővérem részemen vannak. Ezenfelül ő nekem fejedelmi szavát adta s azt nem szokta megmásolni soha. Nem róla van tehát a szó, hanem a nép dühének lecsillapításáról, *Kornizs Gáspár* itt van atyám mellett, ki még hallgat reá. Ez ember lehet kétszínű, de elvégre mégis csak magyar. Jelenjetelek meg délután e helyen s három majd értekezünk, a veszély közel van, a foglyok reggelre megérkeznek s ezek látása a nagyszámú nép dühét, mely a várban és a vidéken táborozik, felfogja költeni. Egy tervem van, mit közölni fogok veletek, ha elfogadjátok, jó, ha nem, tanácsoljatok jobbat. Segélyetekre minden órán nagy szükségem van... Tehát a viszontlátásig ma este!

* * *

Másnap reggel csakugyan megjött *Ördög Balázs*.

A nevének annyira megfelelő irtózatot ember maga mutatá fel a népnek a kegyes papfejedelem levágott fejét, a vakbuzgó tömeg ki akarta kezéből ragadni, hogy szét marczangolja, *Ördög Balázs* alig tudá magát az erőszaktól védeni. Hát még a szegény hátrakötött kezű s a fejedelem védelmében nagyobbára megsebesült foglyok?

Flórika választott seregének valóságos harcra kellett kelnie a néppel, mely soraikon keresztültört, hogy a foglyokat — jelenlegi hite szerént minden eddigi nyomorának okait — széttepje.

Utálatos nődaemagógok, Furiákhoz hasonló, nyárssal szurkáltak a szerencsétlenekhez a védő harcosok karjai alatt; gyermekek kövel hajgáltak át reájok, szóval: a fejletlenség és fanatikus népdühnek nincs oly példánya, mely itt képviselve ne lett volna.

Igy értek nagy bajjal a fejedelmi palota elé. A hős fejedelmi testvér a derék *Iffiu*, a deli *Mikó Mihály*, *Kabós* és *Patatics*, *Barcsai* reménylett sógora ott mentek készen a szörnyű halálra s *Barcsainak* a fejedelmi palota egyik ablakzugából látnia kellett e legkedvesebb barátait, büszkén, nemes önérettel, és elől kapott sebekkel, a nélkül, hogy e pillanatban rajtok segíthetett volna. Ereiben forrott a vér s keze akaratlanul tapadt kardja markolatára, azon ingathatlan föltétellel, hogy ha *Flórika* által megmenthetleneknek látandja őket, lerohan, s legalább együtt hal meg velök.

A foglyok a palota elé hozattak; *Flórika* bajnokai többszörös védőfalat vontak körülöttök; *Ördög Balázs* pedig felhaladt a lépcsőkön, hogy áldozatát bemutassa s jutalmát követelje.

A vajda az erdélyi fejedelmek kék-vörös és sárga mennyezetű bibortrónján ült. Jobbján még gyermek fia *Petraskó* és bojárjai, balján neje s két leánya: a szelid *Theodóra* és a lángszemű *Flórika*. Mint keleti fejedelem udvarától, természetesen a bakó sem maradhatott el. Ott állt az a trón legalsó lépcsőjén iszonyu bárdjával, vérszín köntösében.

— Itt, kegyelmes vajda, a *Báthori* feje — mond *Ördög Balázs*, — a halott főt a trón számolyjára téve. Ő egy fővel lett alacsonyabb, te egy koronával magasabb; azt hiszem, nem kérek sokat, ha azt kívánom, hogy a törzsök és korona közötti különbséget aranyban add ki részemre.

A vajda arca föllángolt az örömtől. Egy értékes lánczot emelt ki nyakából s mint nagy testű ember, nehézkesen emelkedék föl, hogy azt a martalóc nyakába vesse.

De e perczen neje és két leánya egyszerre borultak lábaihoz.

— Mit akartok? — kiált reájok mérgesen.

— Ne jutalmazd meg a fejedelemgyilkost! — kiált intő hangon a nő. Magad is fejedelem vagy s nem fog-e majd akadni ember, ki jutalom reményében a te fejeddel is így számol be?

— Óh atyám, miért engedted megölni e szegény papot? Nézd, arca még a halálban is oly szelid — esdeklik a szelid *Theodóra*.

— Meg ne merdd jutalmazni az embert s meg ne merdd öletni a foglyokat! — kiált fenyegetőleg *Flórika*.

— Te is? — kérdi megütközve a vajda. Nem ismerem reád, te nem vagy többé az én régi *Flórikám*.

— Halld! — felelt *Flórika*. — Az éjszaka iszonyu álmod láttam. Beláthatlan térségen fényes, uri tábor, melynek minden vitézén aranyos, ezüstös vértékben tört meg a napsugár. A nagy tömeg középpontján te álltál, fejedlen királyi koronával s melletted tisztelettéve e lovagok közül a legfényesebb. Együtt mentetek a legpompásabb sátor felé, melynek aranyos szárnyai utánatok bezártak... Egyszerre olyszerű zugás keletkezett, mint most itt

alant; a sátor szárnyai szétváltak s egy kéz egy véres fejet lökött ki a nyíláson, épen úgy megcsonkítva, mint ez itt. A fényes lovagok a levágott főt kardról kardra hányták, egész hozzámig; utoljára az én kötényembe hullott az s én borzadva ismerék benne a te arczodra!

A szerencsétlen leány atyjára öntudatlanul beteljesült jóslatot mondott.

— Irtóztató! — mondja a vajda — a trónba visszasüllyedve. Tehát először királyság, aztán erőszakos halál!

— Aztán te fejedelmi szavadat adtad, hogy kéréseimet teljesíteni fogod.

— Egy hét óta mindennap megújul a dühingő nép kívánsága, mely az egész magyarság kiirtását követeli. Halljátok az iszonyu ordítást! S valóban a palota elejéről oly zaj kelt, mely nagy ideig nem engedé *Flórikát* szóhoz jutni.

— Hát e söpredékből áll a te országod? Nincsenek-e itt bojárjaid s néped színe, java? Igazságos-e, hogy a vádló egyszersmind bíró legyen?

— Vigyétek el a főt — mond a vajda undorral, utálok nézni e szelid arcot így megcsonkítva. Vigyétek!

— Egy kérésemet megadtad. Azt mondád, nekem köszönöd Erdély trónját; köszönöd nekem tehát lelked épségét, és mindenek becsülésének megtartását. Ne engedd ez iszonyatokat elkövetni!

— De ki bír már e nekidühödött néppel?

— Én; csak engedd meg s én elhallgattatom.

— Tegyetek, a mit tudtok; én nem jól érzem magamat. Fiam *Petróski*, vezess szobámba!

A vajda elment s helyére leánya állott.

(Folytatás következik.)

[Színek és képző-művészetek.]

Tárgyaink első pillanatra nagyon kevéssé látszanak összeilleni, de áldozunk csak néhány perczet a körükbeni közelebb vizsgálódásra: oly sokoldalú megfeleléség, oly meglepő hasonlatok tárulnak fel előttünk, hogy míg egyrészt gondolkodási fáradságunkat az érdekes eredmény által jutalmazva látjuk, másrészt a képző-művészetek némely talányos jelenetei és még nem eléggé földerített természeti sajátságai felől is nyerünk tájékozó utmutatást.

A színek divatozó elmélete szerint minden fény sugar számtalan színes sugarakból van összetéve, melyek együtt hatva színöket vesznek és a fehér érzetét adják, míg különféle módon szétválasztva eredeti színeikben pompáznak; köztük hét főkülönbség létezik, u. m. piros, narancs-sárga, zöld, kék, sötétkék, és violaszín, melyek fősajátsága és lényeges megkülönböztető jele, hogy üveghasabon bocsátva át, irányukat különböző mértékben változtatják, és pedig a piros sugar legkevésbé, a violaszín leginkább.

Elvonván a kék kettészakasztásától, mi egyedül a hetes szám iránti hagyományos előszeretettől magyarázható; mellőzván még azon természetellenes nézet vitatását is, hogy számtalan eredeti szín létezik, holott a sárga, piros és kék már mindannyit képes helyettesíteni: mélyen érezzük e rendszer hiányos voltát, ha a színek jelleméről és kölcsönös viszonyairól keresünk felvilágosítást. Minthogy azonban e tan a világhírű Newton által lön felállítva, sok ideig általános elfogadtatásban részesült és csak újabb korban akadt egy veszélyesebb ellenfele: Goethe, ki a színekről irt szelleműs könyvében erélyesen czáfolgatá a nagy matematikai lángész kevéssé bölcsészi tételeit, és ezek helyét egy egészen másnemű nézetel igyekezett pótolni. Rendszerének lényege következő: a fehér világosság, midőn nem tökéletesen átlátszó közegen át jut el hozzánk, gyengülést szenved és ép ezáltal sárgává lesz; így a nap költe és nyugtakor sárga, mert sugarai a párakkal tölt léghen hosszú utat tesznek, egy lámpa, minél távolabb, annál sárgább, bármely fehér test olajos papíron vagy egyéb áttetsző közegen át sárgának látszik. De ha eredetileg elég erős a fény, gyengülése még nagyobb fokra hághat és így a sárgából narancs-vörös, végre pedig tiszta piros színűvé lehet, így az eredetileg fehér napfény sűrű ködön vagy kormos üvegen át a legszebb piros színt vesz fel. Ha fény helyett sötétség hat át ugyanazon közegen: sárga helyett a kék szín jő létre, mely így gyengített feketének is mondható; az égür végtelen sötéte annál világosabb kék színt ölt, minél több párak sűrítik légkörünket, a hegyek annál halványabbak, minél távolabb feküsznek, homályos üveg, olajos papír fekete felületet kéknek mutat. A kék tovább gyengítve violaszínbe játszik

s láthatólag pirosba menne át, ha a folytatott gyengítés által végkép el nem enyésznek szemeink előtt. — A világosság és sötétség, fehér és fekete ellentétes fogalmát így közvetítik a színek és pedig a sárga és kék mint színvégletek tűnnek fel, melyek érintkezése eszményi együtthatása által a piros jó létre, míg a zöld anyagi keverék levén, köztük természetes átmenetet képez. E négy szint kell tehát mint föbbet és lényegileg különbözőt tekinteni, csak ezek is bírnak majd minden nyelven sajátlagos névvel, köztük számtalan átmenet és vegyülék lehetséges: de csak a narancs és violaszín, mint a piros legközelebbi rokonai, bírnak némileg önálló jellemmel.

Newton vagy Goethe tana egyezik-e meg inkább a valósággal, számtalan részekből alkotott, vagy egy és oszthatatlan-e a világosság? ezt elhatározni annál bajosabb lenne, mert mindenik mint kényállítvány saját tág körü előnyeivel bír; amaz közvetlen kísérletekből vonja le elveit és a gyakorlati téren használhatóbb: ez ellenben természetesebb, észszerűbb és mint ilyen egyedül képes a gondolkodás terén kielégítő eredményre vezetni. Most csak ez utóbbinak elméleti oldalával leendő dolgunk, és e tekintetben minél inkább behatolunk lényegébe, annál több szépet és eredetit ismerünk fel rajta. — Első tekintetre meglep egyszerűsége, melynél fogva két alapkülönbségre vezet vissza a legkülönfélébb számtalan színeket; csodálnunk kell természetességét, midőn mindennapi tapasztalásainkból indulva ki, a legelemibb módon alkotja mély jelentőségű fogalmait; — leginkább megragadja azonban figyelmünket a végletek érintkezésének ép oly talányos, mint szükségszerű és messzeható elve, melyről tudjuk, hogy más alakban a bölcseszett és politika terén is sokszor szerepel.

Idő és tér, hallás és látás szintén joggal tekinthetők ily végleteknek s itt önkényt felmerül azon gondolat, vajjon a művészetek, melyek különfélesége e két elemen alapszik, nem képeznek-e a színekéhez hasonló családot? Csakugyan ha fontolóra vesszük, hogy a művészetek legáltalánosabb hármas osztályozása mellett a zene egyedül fülünkön át, a képzőművészetek csak szemünk közvetítése által hatnak keblünk belsejébe, míg a költészet mindkét érzékünk által egyiránt élvezhető: úgy itt könnyen mély és benső vonatkozást sejdíthetünk. — Szorítkozván azonban a képzőművészetek szűkebb terére: tapasztalni fogjuk, hogy a végletek elve itt is meglepőleg alkalmazható, és hogy ezáltal egy, a legkisebb részletéig folytatható párhuzam alapja van megvetve a színek és képzőművészetek szépségben már rokon családjai között.

Mint fentebb a színek körét négy külön álló főszínek alkoták, úgy a képzőművészetek közös neve is több lényegesen eltérő és mégis összetartozó művészeteket egyesít: miért az elágazás itt, midőn a zene és költészet mindig egy és oszthatatlan marad? E kérdés visszautal a művészetek első rendbeli elágazásának okára, melyet is közelebb vizsgálva az tűnik fel, hogy míg a zene eleme a hang, költészeté a szó: a képzőművészetekre nézve nem lehet ily egyszerű fogalmat neveznünk, hanem azok főjellemben a látathatóság, már két elemet benn foglal magában. Tér és világosság e kettő; mindegyik föltétlenül szükséges a látáshoz; a művészeti szépség kifejezésére azonban ezek nem mint ily általános fogalmak működnek össze: tér helyett test, világosság helyett színek a kép-

zöművészet alapelemei; ezeken alapszik tehát annak szétágazása és pedig szembeötlő, hogy a festészetben inkább színek, szobrászatban szintelen anyag viszi a főszerepet.

Szín és testiség nemcsak különböző, de sok tekintetben ellentétes fogalmak, azért a festészet is ellentétben áll a szobrászattal. A festész felfogja a szépet, mint ez támad és változik, születik és él: a szobrász azt keresi, hol nyilatkozik legmaradandóbban, legtökéletesebben; az eszményképeit környezetükkel együtt adja, semmit el nem hágy, mi a főtárgyra vonatkozással bír, mindent összpontosít, hogy a hatást erősítse: ez távolít mindent, mi nem lényeges, tagadja művén a külvilág befolyását, úgy állítja elő alakját mint az önmagából kifejtett, egyedül adja hogy figyelmünk benne összpontosuljon. Ez ellentétesen egyenlő természetükből magyarázható, hogy e két művészetág mindig mint egyenrangú lett elismerve, míg a többi képzőművészetekre nézve a vélemények igen megosztanak: az építészet majd általában, majd csak mint fensőbb építészet vétetik fel, hol alá, hol felibe rendelve amazoknak, némelyek a kertészetet mint alsóbb foku művészetet határozzák meg, mások a testgyakorlatot, vívást, tűzijátékot is a képzőművészetek közé sorozzák. Ha kérdjük, szín és testiség alapján miként jöhet létre a festészet és szobrászaton kívül több képzőművészet: csak összetétel útján adhatunk megfejtést; és pedig a szín és testiség ellentétes különbségéből következik, hogy kétféleképp jöhet egyensúly létre: vagy elenyészik az ellentét, vagy az egymás mellé jutás által még szembetűnőbb lesz; mindkét esetben a különbségek egygyé olvadnak. E szerint szükségképp még két főágát a képzőművészeknek kell fellelnünk, melyek mindegyikében szintetiséggel egybeforrva egyenlő mértékben szerepel.

Ha emberi alaknál párosítunk szint testi domborúsággal: elveszszük művészeti becsét végképen, de ha egy tájképet ruházunk fel testi valósággal, az megtartja szépségét, csak hogy a festészeti tárgy helyett, most kertészeti remek van előttünk: míg előbb a festész érdeme volt, összhangzatba hoznia bérczek távolba vesző alakzatát, a sziklák tömegeit, patakok kanyargását és fesztelen növénycsoportozatokat: úgy most ez mind a kertész művét ékesíti. De képzeljük viszont a kertnek színeit elvéve, nézzük azt, midőn téli hó és zuzmara borítja: e sa-

A körösszegi várrom. — (Lásd a szöveget 610. lapon.)

játságos varázsszal bíró látvány élénken fog emlékeztetni a szobrászat bájaira.

Az összetét, mely a kertészetben szem előtt marad és könnyen szétbontható, sokkal bensőbb s rejtélyesebb lesz az építészet terén: itt nem mondhatjuk, hogy a színezetben, vagy az alakzatban, vagy mindkettőben megosztva létezik a szépség; hanem e két tényező elválhatatlanul összeforrt az építmény anyagában, mert ez mint bizonyos kő, ércz vagy fa, bír bizonyos természeti színnel, mely egyszerűsége belső szerkezetét, tulajdonait, erejét, tartósságát jellemzi: másrészt mint bizonyos tagja az építménynek bír megfelelő szobrászati alakkal, mely ismét az anyag fentebbi sajátágaival is összhangzatban lenni tartozik, és így a színnel is a legszorosabb kapcsolatban áll; szétválasztva mindkettő elveszti értelmét.

Röviden összefoglalva, eddigi fürkészésünk eredménye következő: a színek ép-úgy mint a képzőművészetek többségét megalapítja két ellentétes különbség u. m. világosság és sötétség, szín és testiség; ezek kisebb foku összeolvadása eredményez két végle-

Partraszállása az angol önkénteseknek Nápolyban, október 14-én. — (Lásd a szöveget 610. lapon.)

tet — sárga-, kék- festészet, szobrászat; szorosabb egyesülés által létrejő a piros szín és az építészet mint eszményi — a zöld és kertészet mint elemi középtagok.

Egy kört négy részre osztván, igen hű képét nyerjük a színek és képző-művészetek ezen rendszerének: két szemköztes környegyedben van helye a két végletnek, más kettőben a középtagoknak, melyek mint ellenzetek szintén szemközt állandnak egymással; mint a körnek nincs kezdete, nincs vége és legtermészetesebben négy egyenlő részre oszlik: úgy a színek és művészetek közt sincs első vagy utolsó és egyenlő értékeket kétségbevonni alig lehet; a kör legtökéletesebb, ha teljes, az egésze utal minden legcsekélyebb szeletje is: így a színek hatása legkielégítőbb, midőn együtt járnak, a képző-művészeteké midőn párosítatnak, és midőn egy szín vagy művészet egyoldalú hatása alatt állunk: szemünk a szín, képzeletünk a művészet pótló ágait önkénytelen is felidézi. Ki ne tapasztalta volna, hogy piros papíron a betűk zöldnek látszanak és sárga fény mellett kékes az árnyék — ki ne képzelne örömet egy magános épület mellé viruló kertet?

(Folytatjuk.)

A körösszegi várrom.

Egy történeti nevezetességű helyet mutatok fel az olvasónak, ez a körösszegi várromladék, IV. László királyunk gyászos kimul-tának közel helye. Fekszik Dél-Bihar megyének, *Körösszeg* vagy *Keresszeg* faluja határában, a Sebes-Körös folyó régi szakadékaiközt, N.-Váradtól nyugatra 3 mérföldnyi távolságra, sík földön. Feje egy terjedelmes urodalomnak, mely a Chaak (ma Csáky) ős és nevezetes grófi családnak sok század óta tulajdona.

Országunknak e legrégebb, egyszersmind hazánk kezdetétől fogva, számos magas rangú férfit adott család két tagja, egyik az erdélyi vajda, másik a székelyek grófja (ispánja) Zsigmond király korában osztozván: egyiknek ezen vár s tartozmányai, másiknak az ugyancsak Biharmegyében, Szalárd és Sz.-Imre közt a Berettyó folyó partján levő Adorján vár, szintén tartozmányai jutott osztályrészül; a temes- és pestmegyei ősi Chaak birtokok közösből hagyatván fenn.

1654-ben Rákóczy György fejedelem előtt Csáky Ferencz, ifjabb Csáky István és Csáky László, ellenmondottak annak, hogy Keresszeg község, mint az ő saját birtokuk, a hajdu városok sorába iktattassék, nyilvánítván, hogy ha a keresszegi katonák hajdui kiváltságokkal kívánnak élni, akkor őket ott lakni meg nem engedik. Innen lehet azt következtetni, hogy a magyar hajdu lakosok kénytelenek lévén onnét el is költözni: Körösszeg tisztán oláh lakosokkal népesedett meg. — Az említett Csákyak, Rákóczy fejedelemnek ezen ellenmondásról bizonyítványában „*Illustrissimus ac magnificus*“ czímmel, és „*de Keresszeg*“ előnévvel neveztetnek, mely előnév tudatlanságból irathatott így, *Keresszeg* (Kereszeg) helyett. Ily hiba követtetett el azelőtt is, sőt azóta is, midőn a magyar országgyűlésen hozott törvényczikkekben a Csákyak *Keresszegieknek* iratnak, mely hibát némi középkori vallásos rajongó érzélem szülhette. A régi századokban „*de Chák*“nak írta magát ezen család.

Egyébiránt ma a nép, könnyebb kimondás kedvéért *Keresszegnek* nevezi a falut.

A rajzunkon látható vártoronyhoz közel fekszik *Keresszeg-Apáthi* falu, mely szintén Csáky-birtok. Ennek határában, közel a vártoronyhoz, őserdőség között nyugatra van egy szép kiterjedésű gyepes tér, melynek neve: *Kun-ülés*. Itt állottak IV. László király kunjainak sátrai, e helyen lett a király kéjelgésének áldozata 1290-ik évi júl. 10-ik napján s Váradon temettetett el.

A körösszegi vár tornyára visszatérve, megemlítendő, hogy ezen 18 öl magas, aránytalan 6 szögben épült, igen erős 7 emeletes épület, az idő vas fogaival dacolni látszik. Fala két ujjnyi vastagságú, kevés homlokkal vegyített erős mészszel rakott igen erős téglából van, melyhez hasonlóból csak e vidéken B. Ujfalu mellett a herpályi pusztában létezett s ma is fennálló egyik magas tornya épült.

A körösszegi vár torony jelenleg magtárul szolgál az urodalomnak, e czélból tétetett rá a közelebbi években a rajta látható deszka-tető.

Iryi Sándor.

Partraszállás a tengeri hajókról.

(Az angol önkéntesek megérkezése Nápolyba.)

Mellékelt nagy képünk egy érdekes jelenetet ábrázol.

Október 14-én a „Melazzo“ és „Emperore“ gőzösök, mintegy 600 angol önkéntest hoztak a nápolyi kikötőbe, s alig terjedt el a városban ennek híre, a népség, három színű zászlókkal, tömegesen sietett a tengerpartra, az önkéntesek üdvözlésére. A tehetősök és tekintélyesebbek azonnal elfoglalták a csónakokat, hogy az angolokat gőzöseiken üdvözölhessék, s míg a hajón taps és örömkurjantás volt, a partról számtalan *eviva* hangzott, mit a hajóbeliek viszonzottak. Ez alatt új hajók érkeztek, más nemzetbeli önkéntesekkel, s miután a nép megtudta, hogy az angolok másnap partraszállnak, elszéledt, hogy az angolok ünnepélyes fogadtatására készüljön. Másnap egy nemzetőrségi zászlóalj, a zenebandával, a kikötő belső részébe, a Darsenába indult, minden angol önkéntes számára egy bokrétával, minden tiszt számára egy koszorúval ellátva. A nemzetőség mögött, a népség végetlen sokasága állott.

A partraszállás megkezdődött, mely, miután a nagy gőzösök a partig nem juthatnak, csónakokban kisebb csapatokban történt, s hosszabb ideig tartott. De a nép türelmét nem vesztette, minden egyes csónakot, lelkes kiáltásokkal s tapsal fogadott, miközben a zene hangzott. Az angolok a nekik szánt bokrétákat puskáik csövibe dugták, s úgy vonultak a városba. Elől a nép háromszínű zászlókat lobogtatva, „Viva Inghilterra! (Anglia.) Viva Italia! Viva Garibaldi! Viva Vittorio Emanuele!“ kiáltásokkal. Erre a zenebanda a nemzetőség egy csapatával, s ezek után az angol önkéntesek következtek, kik a garibaldisták egyenruháját viselik, szép, erőteljes, s katonás tartású férfiak, — végre a nemzetőség, zárta be a menetet. A S. Francesco di Paolo piacon, a nép jobbra és balra helyet csinálván, az angolok szép rendben elléptettek.

Erre a toledói utcán mentek végig, a sokaság mind jobban szaporodott, s a roppant néptömegetől alig haladhatának előre. A házak erkélyeiről, ablakiból nők integettek üdvözléssel kendőkkel, s virág és csemege hullott az angol önkéntesekre minden oldalról, mialatt a népségnek a „Viva Inghilterra! és Viva Italia!“ kiáltása szünni nem akart.

Végre a Foria-utcába kanyarodtak, a hol az „Albergo di Poveri“ szállodában szállásoltattak el, hol a nemzetőség tőlük elbucszott. O.

Levél Északamerikából.

(A Vasárnapi Ujság számára.)

Philadelphia, okt. 30. 1860.

(Az elnökválasztási pártok. A Walesi hercegeg utazása. Bevándorlások. Időjárás.)

Első levelemet az ugynevezett „jambor quaker“ városból írom, *) mert Philadelphia, dacára annak, hogy 600,000 lakosa van, közönségesen nagyon is csendes város. Jelenben azonban, e város is, nyugtalan és eleven, épen úgy, mint az Egyesült-államok többi városai, a hol a küszöbön levő nagy politikai esemény, — az elnökválasztás, — a megszokott nyugalom és csend helyébe, izgatottságot és nyugtalanságot hozott. Örömmel irhatom meg, hogy Pennsylvania statusban, a „republican“ vagy is „a rabszolgaság elleni“ párt győzött, s elnököt, valamint a többi főhivatalnokokat is, roppant szótöbbséggel, a republican párt embereiből választott. E pártnak itteni győzelme, a jövő héten Washingtonban bekövetkező főválasztásra, nagy befolyással van, s nincs kétség benne, hogy közel az óra, melyben az amerikai polgárok, a nép közül választott, s általa kedvelt honfinak, adják át négy évre e hatalmas ország igazgatását. A jelenlegi elnökválasztás, a rendesnél több elkésredést és hevességet idézett elő, s jellemző, hogy egy a rabszolgaságot védő felekezet, nem régen tartott országgyűlésen, nem tudván megegyezni, csuf, piszkos viszálykodások között, két, különböző alapvet valló pártra szakadt, s így maga között megoszolván, az ellenpártnak, — a rabszolgaság elleni pártnak — használván legtöbbet, tetemesen segíté a republican párt kijelölt elnöke megválasztását. — Négy különböző politikai hitű férfit van jelenleg, az elnöki hivatalra kijelölve. Nevük, különféle pártjaik következők.

Az első a „republican“ párt, jelöltje: *Abraham Lincoln*, kit a nép, (mint Buchanan, öreg „buck“ vagy kecskének nevezget) „*Lonest old Abe*“ az az becsületes öreg Abrahamnak nevez; pártját „*Rail splitter*“, deszkahasítóknak hívják, mert Lincoln, 23 éves koráig, egy nyugati államban, mint közönséges napszámos dolgozott, s mint maga is bevallja, kerítésnek való keskeny deszkákat hasított, kapván minden 100 deszkától 25 krajczárt. E korától fogva megváltozott egész lényében, nagy buzgósággal és kitartással adá magát a tudományokra, különösen az ügyvédi pályának szánva magát. Már egy pár év múlva feltűnt, s bölcs, higgadt és erélyes beszédei következtében, melyekkel a közönség előtt föllépett, az országgyűlés tagjává választott. Jelenleg mint híres ügyvéd, „Illinois“ nyugati államban él. — E párt alelnökeül „Hannibal Hamlin“ van kijelölve.

A második párt, a „demokrata“ vagy a rabszolgaságot védő párt. Jelöltjei: „*Douglas István*“ és „*Herschel John*“ déli születésűek. E párt mint mondám, meghasonlott, s e meghasonlásából támadt a harmadik párt, mely a rabszolgaságot szintén védi, sőt a déli államokban még jobban terjesztetni akarja. Jelöltjei: „*J. Breckenridge*“ és „*J. Lane*“ főtábornok, szin-

*) Örvendünk, hogy hazájáról s a Vasárnapi Ujságról megemlékezik ön. Fogadja szives üdvözlésünket. Szerk.

tén déli születésűek. E pártnak legkevesebb kilátása van a győzelemre. A negyedik párt az alkotmányosok pártja, kik az Egyesült-államok alkotmányához ragaszkodnak, semmi változást rajta nem tűrvén el. Jelöltjei: „J. Bell” és „E. Everett” híres szónok. E párt számos, tagjai nyakukra függesztve kis csengetyűt viselnek, mit elnöki jelöltjük nevére „Bell”-nek, azaz: harangnak neveztek el. Talán győzelmüket akarják e harangokkal hirdetni? ezt ugyan nem érik el, s ugylátszik, hogy vezetőik nagyravágyásának, és merész terveiknek temetésére harangoznak inkább!

E választási készülétek, minden azzal járó fondorlataikkal, káros befolyással vannak a kereskedelemre. Általános a panasz, s mindenünnen a kereskedés pangásáról jönnek a szomorító hírek. Jobb időket csak akkor remélhetünk, ha a választások megtörténtek, — s így közel vagyunk a kereskedés újabb lendületéhez, mert a választások november 6-án történnek meg. Mindamellet azonban, hogy a kereskedelem jelenleg pang, mégis sok pénz, sok arany van ez országban. Oka ennek először, hogy az ideai aratás jó volt, különösen a nyugati és nyugatkeleti államok ez évi terméséről azon hírt hozták a lapok, hogy ez évi termés 100 millió dollárral többet jövedelmezett, mint közönséges éveken; — másodsor pedig azért van itt sok pénz, sok arany, mert a gazdag aranyterőföld Kalifornia, tömérdek aranypénzt hoz fővárosaink piacára, minden Kaliforniából érkező hajó legalább 800,000 dollárt hoz, és csak a múlt héten is, egy gőzös 1,900,000 dollárt hozott aranyban. De azért, hogy annyi pénz van az országban, nem következik, hogy mindenkinek van sok pénze, itt is csak úgy mint otthon, egynek sok, másnak kevés — vagy semmi pénze.

Azt fogják önkök tudni, hogy a japáni császári küldöttség, melylyel ez ország megtiszteltetett, már visszament hazájába. Az új-yorki, mindenből pénzt csináló nép, e küldöttséget is arra használta fel, hogy hasznót hajtson

neki, pénzért mutogatták, még akkor is, ha valamely nyilvános helyen jelentek meg. Elutazásuk után, Új-York, vagy mint e város nevezik „Gotham” lakosai, kifogytak az újságból, s kerestek olyas valamit, a mi „excitement”-ot, azaz: rendkívüli érdekeltséget szüljön, s ezt csakhamar megtalálták, az angol trónörökös, Edward Albert Walesi herceg személyében, ki tengerentúli utazásában Új-Yorkot is meglátogató. Itt tiszteletére nagyszerű táncszívalom volt rendezve, s mondják, hogy ez ünnepély 500,000 dollárba került. Maga a terem és feldisítése 40,000 dollárba jött. A hölgyek rendkívüli drága öltözetekben jelentek meg, egynemelyike 2500 pengőforint értékű ruhát viselt, hát még ezenkívül a tömérdek valódi vagy hamis ékszer, melylyel az amerikai gazdag és szegény asszonyok, minden alkalommal oly izlettelenül megrakják magukat. — A Walesi herceg négy heti privát kiadásai 100,000 dollárra ruktak, itteni és Canadai tartozkodása 9—10 millió pengőforintba került. Mily hasznót s mily tapasztalást szerzett a herceg ezen áron lakásának száma napról napra növekedik, így a múlt héten az új-yorki kikötőbe 4299 többnyire német kivándorlott érkezett, ez évben eddig 88,560 vándorlott be, tavaly 64,197. Új-York ipari, kereskedelmi forrásai nagyszerűek, kiapadhatlanok.

A mexicói háboru nagy elkeseredettséggel foly, az utolsó hírek szerint, a „Liberal” szabadelvűek, serege, „Guadalajara” nevezetes várost vették be kemény ostrom után, s ugylátszik, hogy e párt jelenben legtöbb kilátással bír a győzelemre.

Az időjárás változó. Mig septemberben attól féltünk, hogy a tél beállott, most október végével, a 26 foknyi meleg, csakugyan megizzaszt, — s a szűcsöknek elég okot ad panaszra.

Isten önnel, jövő találkozásig.

Fränkel E. . . l.

T Á R H Á Z.

Kakas Márton levelei.

CXXXII. Levél. „1848-ki levegő!”

„Ismét, ismét viseljük hát
Azt a konstábleri pálcát,
Melyet hordtak őseink!”

Ugy tessék engemet tisztelni, mint a ki tegnapeste óta Pest belvárosi országúti konstáblér vagyok, ha tehát észbe találna szerkesztő urnak jutni, hogy az országuton valakinek az ablakát beverje, én feltartóztatom, békés uton szétozlatom, s ha ellenállásra találék, szép szóval felvilágosítani igyekszem, hogy legalább menjen a hatvani-utczába demonstrálni, a hol nem én vagyok a konstáblér.

Hanem szó a mi szó, nem azért beszélek, mintha „honores mutant mores,” mintha nekem már mostan, mint közbiztossági személynek másképen nyíltak volna fei s zemeim; de annyit illik kimondanom, hogy elég volt már azokból az utczai krallokból.

Először is az ilyen utczai-kravall nálunk valami lázítóan szégyenletes látvány. Volt módom az október 23-ik ablakomból végig nézhetni, épen a Zrinyihez negyedik szomszéd házban lakom; megkísértem leírni a látottakat. Először mintegy negyven ötven apró fiúcska vonult végig az utczákon sipolva, füttyülve s kedvderítés végett néha nagyokat éljenezve, nem tudom kinek? utánuk valamivel távolabb kíváncsi népség ballagott, a kiket az ingyen látvány huzott maga után. Félóra mulva nézők és szereplők, összekeveredve futottak végig az országuton: a kerepesi-ut felől hét vasas-lovas robogott elő. A mint azok elhaladtak, a szögleteken újra összeesortosult a nép, a kik hátul álltak, füttyültek és kiabáltak. Egy-egy lovas visszatért, ha valamelyik kiabálót kiszemelhetette a tömeg közül, a nép közé vágtatott, s elkezdte üldözni a kiválasztottat. Az rendesen befutott a Zrinyibe, vagy a botanikus kertbe. Ez utóbbi előtt egy gyümölcsáruló van etablirozva, annak ez este két lámpását törték össze. Később a praktikusabb inasok kitanulták, hogy a járdán kell futni, mert a ló csuszik rajta, mint a jégen. E miatt az üldöző lovasok közül majd egyik, majd másik csörömpölve bukott fel lovasul a kövezeten. A futó csoportok arra tapsolni és kaczagni kezdtek. A katonaság, mely ez alatt tizenkét lovasra szaporodott, mindegyre jobban dühbe hozatott. Én bámultam azt a közönséget, mely nem restelt néhány század-magával 12 katonát folyvást távolból insultálni, és folyvást szétozolni előtte, ha közeledik. Ez így tartott addig, míg a színháznak vége volt; akkor, midőn legtöbb, semmit nem is gyanító közönség jó ki a színházból s indul hazafelé, érkezik egy nagy csapat gyalogság, a lámpafénynél nagyon tisztán lehetett látni, mint dolgoztak puskaingyallyal és szuronyonnyal, mikor a szögleten bekanyarodtak. A kik jól távol álltak, extra izotum, azok füttytel és kiabálással fogadták őket; a miből az lett, hogy a nem sokat okoskodó katona, a kit közelebb talált, azt ütötte, szúrta; az insultáló pedig elfutott. Arra a katonaság a Zrinyit rohammal bevette; az, tudjuk, hogy vendéglő, és hogy este sok ember szokott benne vacsorálni. Azok mind egyenlő sorsban részesültek; pedig tán azt sem tudták, hogy miért? A házban előkelő urak laknak. Egyet közülök a futók levertek lábáról, a mint haza akart menni, azon az egész kompánia katona kereszttül gázolt. A Zrinyiből sebesültek jajgatása hangzott ki, a távolban pedig fütty és hahota, mintha a biztos helyre menekültek a fegyvereseket bősíteni akarták volna, hogy a kezeik közé jutottakkal kegyetlenkedjenek. Ez oly visszatetsző látvány volt, hogy én most is irtózom tőle, ha rá gondolok. Nem tudok kibékülni azzal a gondolat-

tal, hogy magyar ember azzal a szándékkal menjen ki az utczára, hogy „ki-csufolom a katonát s ha közel jó, — szaladok! a ki megáll, azt majd leütik!” Ez embertelenség a publikum irányában; és szégyenítő a magyar névre nézve. Most már van módja mindenkinek az igaz szót bátran, férfhoz illő módon kimondani, ha tetszik, ki is nyomtatni, nem szorult a magyar nép arra, hogy utczán, sötétben, sok ember közé elbujva, kiáltsa be azt valakinek az ablakán: a zavart és rendbontást pedig most már nem az idegen hivatalnokoknak, hanem saját választottainknak szerezzük, mert amazok bizton azt fogják mondhatni: „lám, mi fenn tudtuk a rendet tartani, a magyar tisztviselők nem tudják,” s még majd itt maradnak. Azért adjon Pest fiatal-sága jó példát az országnak. A tanuló ifjuság már elhatározta, hogy a rend föntartásában közreműködik, ugyane határozatot várjuk a kath. és prot. legényegyletektől. Az ilyesmit nem erővel, hanem egyetértéssel lehet elérni. Pest város polgármestere 175 férfit kért fel a békeintézői (konstáblér) feladat viselésére, kiknek köteleességük, a hol utczai rendetlenkedést tapasztalnak, a nép közt megjelenni, s józan szavakkal a zajesinálókát szétozlatásra bírni; legnagyobb rész ajánkozott rá. — Reméljük, hogy lelkes és értelmes fiatalságunk érteni fogja azt, hogy miért kell nekünk a rendet, most is patriarchalis uton magunknak fenntartanunk? Kakas Márton.

Egy pof-pór.

(Rajz a lefolyt évtizedből.)

Istennek hála, lehet már egy pár szót a múlt 12 év, nehéz eseményeiről is módjával az ember száján kiejteni. — Az illető ur beleegyezésével, én is elmondok, egy, ezen korbéli esetet, mely tanulságul s bizonyosságul szolgálhat arra, hogy azon szerencsétlen rendszer ideje alatt is, nem csupán maga a rendszer, de egyeseknek csaknem gyávasággá aljasult türelme is volt nagy részben az ok, mely a rémuralom kezelőit főbátoritá, hogy a szegény magyarral, mindenféle experimentumokat, szabadon s bitran megpróbálhassanak.

Ezen kísérletek közül, mint legvérvérőbbet, a nemzetiség eltörlését említem meg. — Forduljunk el először is nemes megvetéssel azon korcsoktól, kik hogy egy hivatalukat elnyerhessenek, bár az Isten szent nevét is alig voltak képesek németül kimondani, mégis mások által idegen nyelven szerkesztett folyamadásokban, elég szemtelenség volt az bizonyítgatni, hogy ők a német nyelvben jártasok, s ez vagy amaz hivatal elnyerésére, kellőleg kiképezettek; (négy szemközt legyen mondva, most már újra ezeknél lát az ember, leghosszabb sastollt kalapjuk mellett). — Nem említem fel azon protestáns iskolák vezetőit sem, az ő dolguk, hogy fognak az utókor bírói széke előtt nevével bátran megállhatni, kik nem tekinték a nemzet örök hálóját kiérdemelt Sárospatak nemes példáját, s a német nyelv és német rendszer előtt megnyiták a gondjok alá bizott, azon iskolák szent falait, melyeket ők sem nem öröklének, sem nem rakatának. — Pedig ha akadtak volna testületek is, s ha akadtak volna milliók, mint itt-ott fehér hollóként fölmerülő egyesek, kik isteni és természeti törvények által biztosított jogaikat, semmiféle hatalom előtt föl nem áldozták, sok dolog nem történt volna ugy a mint történt, sok dolog nem ment volna a nemzetiség rovására teljesedésbe, mi már félig meddig, majd hogy nem teljesült. A protestánsoknak hitők melletti határozott s buzgó fellépése nyilván mutatja ezt.

De ily hozadalmas előzmények után, majd valami nagyszerűt vár e tisztelt lapok olvasó közönsége tőlem, pedig az előadandó tárgy igen kis-

szertü, s félig-meddig elég komikus, hogy gondolkodtam, ha nem méltóbb helyen állna-e az „Üstökös“ kedvelt hasábjain, vagy ne épen „Bolond Miskákó“ küldjem be, hogy Herr von Kipfelhauser fessen előfizetői számára, egy pár jó képet belőle?

Zemplén, hegyalljai járásában, hol a dicső Tokaj önti világhírű nedvét, tiszta s nagyobb részét kálvinista magyar nép lakik, és pedig oly tiszta magyar faj nép, hogy Istenben elhunyt Kazinczyknak ítélete szerint, a mi a magyar szó kiejtését illeti, e vidék népe beszéli legszebb hangzással anyai nyelvünket. De ez mindegy volt, a Tisza jobb partján születünk, s a 12 évi rendszer akarata szerint mégis németeknek kellett lennünk, a tokaji cs. városbíró-ság németül adta ki ítéleteit, s németül küldte rendeleteit, az azon nyelvből egy szót nem értő faluk és városok, több helyt aprófürtü gubás, bíróihoz. — Nem is emlitem, hogy hordta a szegény értetlen nép házról házra, zsidóról zsidóra, a sok czifra „Zahlungs-Auftrag“-okat s „Urtheil“-okat, míg akadt valaki, ki azt nekik 100 eset közül 90-szer hibásan s ostobául magyarázta meg, melynek újra *Bestrafung*, ügyvédi rablás, bírói liquidációk stb. voltak eredményei. — Keserű idők uraim! — nagy részben még most is számban az ize. — Ez idő tájban történt e kis furcsaság is; de bár mindenütt történt volna, s nem lenne most a legrégebb ősi magyar családok leveles ládája annyi német okmányokkal megrakva!

Tolcsva város, a tokaji kerület egyik kiegészítő része, 1856. év aug. havában először, másodszer nov. 5-én, csekély kivétellel, hamuvá égett. — Azonban vagy 100 ház épen maradt a város északi és déli részén. — Elhátározták a meg nem égették, hogy minden hitfelekezet papja, saját személyében járjon házról házra kárt nem vallott hiveihez, segedelem-gyűjtés végett. — Egy péntek nap, épen hetivásár napján a városi derék öreg izraelita rabbinus, ezen foglalkozásban fáradozván, meglátta őt egy nyalka hitsorsosa. — „Ez a számár vén pap még maga jár koldulni, pedig hozzám hiában jó, én nem adok egy krajczárt sem“ — szolt felé mutatva. Véletlenül meghallván ezt városi közbirtokos, s híres tokaji bortermesztő M—y L—ó ur, egész hideg vérrrel figyelmeztette a hetvenkedőt: „már hogy ne adna? mikor meg nem égett, s módja is van benne?“ — „Ki parancsol nekem abban, hogy adjak?“ szolt a nevetetlen hetvenkedő. — „Senki“, szolt M. ur, „csak a becsület, s oly egyén, kinek van 4—5 ftja estenkint kártyára való, az adhat 1—2 ftot az éhezőknek is.“ — „Ej! mit becsület? tudja meg a tens ur, a legczudarabb zsidónak több becsülete van, mint a legelső magyarnak,“ felelt vakmerően a kis henczegő. — Ezt egy roppant csattanás követte, mit magyarul *posznak* neveznek, s egy szaladás, mely egész a tokaji járásbíró-ság szobájában végződött. — Panaszt tett a sérelmet kapott, de úgy tett, mint a kis gyermek, ki megmondja anyjának, hogy megverték, de azt elhallgatja, hogy miért?

A tokaji cs. bíróság Masztbruger segéd-szolgabíróra bizta a jegyzőkönyv fölvételét. — Tolcsván a városházánál megjelenvén, M. L. urat németül szólítá fel felelet adására. — Ez a felszólításra így felelt: „Herr von Masztbruger, én németül nem tudok, vagy talán nem akarok; — gondolom azonban, hogy mi dolog felől akar ön engemet kihallgatni, s e részben felelni kötele vagyok. — Tehát, miután én ezelőtt már mint egy 20 esztendővel, 22 éves gyerekkoromban t. Szabolcsmegyének szolgabírája voltam, s akkor én sok mindenféle jegyzőkönyvet irtam, — megpróbálom, ha még tudnék hozzá, s ezen tárgyat magyarul jegyzőkönyvbe foglalom.“ — „Auch gut,“ felelt a segédbíró. — Papirost, pennát vevén M. L. ur elő, pontosan leírta az egész tényállást, a mint fentebb elöadtuk. S a magyar jegyzőkönyvet ezen szavakkal zárta be: „És a t. járásbíró-ság előtt nyilvánítom, hogy ezentul is, imádottnemzetem ellen bárki ilyest mer mondani, azt mindenkor Rothschildtól fogva le az utolsó nyulbórszedőig még erősebben pofon fogom vágni!“ — Tisztelettel M. L.“

Az iromány Tokajba, a cs. bírósághoz ment. Tíz nap mulva G.—Miklós, Tolcsva város mai nap is szolgáló bírája, M. L. urnak egy német nyelven szerkesztett ítéletet akart kézbesíteni; „Barátom, bíró ur, én míg élek, német ítéletet, legyen az reám nézve jó vagy rossz, történjék bármi velem, el nem fogadok; — hanem ön igazolása végett adja elő, majd úgy régi szolgabírói módon indorsálok reá.“ — Az írat hátára ez indorsálatot; „Miután tisztelettel nyelven irt ítéletet nem értem, azt a t. cs. tokaji járásbíró-sághoz tisztelettel visszautasítom.“ Aláírás: M—y. L.—

Két hét mulva a bíró újra megjelent M. L. ur házában, egy másik, német nyelven szerkesztett ítélettel. — „Barátom, bíró ur! ezt én megint nem értem, és ha százat hoz, egyet sem fogok érteni.“ — Erre a bíró azt felelte, hogy neki meg van hagyva, mikép az ítéletet az illetőnek magyarázza meg. „Hiszen, ön bíró, egy szót sem tud németül, hogy fogja hát nekem ezt megmagyarázni?“ — „Megtudom, kérem alásan,“ szolt az öreg bíró, „mert Tokajban értésekre adták, hogy mit tartalmaz. Nevezetesen az van benne ítélvé, hogy: „Cz. izraelita azért, mert oly vakmerően nyilatkozott, fizet az égették részére 10 pftot, — a tens ur pedig szintén e czélra 10 pftot fizet, mert azt az embert ön hatalmával büntette meg egy poffal. A miért pedig az első német nyelven irt ítéletet el nem tetszett fogadni, 20 pfta büntetik.“

„Barátom, bár az ítélet első része nekem is tetszik, de megmondtam a minap, hogy én német ítéletet soha el nem fogadok, maga új igazolása végett, adja elő, hadd hátíratozzak reá.“ — Az indorsata ismét így hangzott:

„Tolcsva város bírája, ki németül nem tud, ezen német nyelven irt sorokból nekem azt magyarázván ki, hogy én azért, mert németül nem tudok, 20 pfta ítéltetem, — a cs. nyiltparancsok pedig világosan azt tartják, hogy a cs. hivatalnokok a néppel azon nyelven tartoznak beszélni, a melyen megértethetnek; — ezen reám nézve terhelő ítéletet, nem tudván,

a hat év, óta divatozó apelláták útját, módját a régi formára, a meddig csak felmehet, egyszerre és mindenkorra apellálom.“

Elment a vén bíró az iratokkal, s félév mulva a felső helyeket is bejárt, s ekkép hangzó magyar ítéletet hozott vissza M. L. urnak: „*Utastatik a tokaji cs. járásbíró-ság M. L. urral, minden e tárgyban őt illető ítéleteknek s iratoknak, magyar nyelven való közlésére, a német nyelven irt ítélet el nem fogadásáért 20 pft. bíróság alól fölmentetik, s az ítélet többi része helyben hagyatik.*“

„Most már értem, édes bíró ur! — fizetem, itt van a 10 pft., — hallom, hogy a nyalka áldozat rég kifizette; — én azért fizethetem örömet, mert ezen perből két dolgot tanultam meg: 1-ször. Hogy, ha a magyar ember mind tántoríthatlanul ragaszkodnék természeti törvényes jogaihoz, még a legnyomasztóbb rendszer mellett is megmaradhatnánk magyaraknak. 2-ször. Hogy egy impertinens embert mai világban is rendbe lehet szedni 10 pftért, és nem viszik mindjárt, mint gondolták, Kufsteinba. Ezen két tanúság pedig bőven megéri a 10 pft.“

Igy lett vége a zempléni előtti azon időben igen sokat emlegett pernek, s M. L. ur az aktákat mai napig tartogatja. — Közli Szerviczky Sándor.

Közintézetek, egyletek.

b.— (*Adakozás.*) Bibornok hg. primás ő eminentiája az esztergomi püspökmegyében létező tanító- és kántor-nyugdíjalaphoz ismét 5000 frtot adott. A nevezett nyugdíj alaptőkéje most már 17,000 ftra megy.

b.— (*A magyar Akademia*) nov. 26-ki ülésében Bérczy Károly ur olvasá fel székfoglaló beszéde első részét, melynek tárgya: az *irodalmi humor*. — Fogarassi János, a productum, productus stb. fogalmak kifejezésére e két magyar műszót ajánlja: termékelés, termékelő, vagy pedig: jövesztés, jövesztő stb. Ajánlata közroszalásban részesült. A bécsi polytechnikumi magyar ifjuság által az Akademia számára carrarai márványból készített Széchenyi-mellszobor már leérkezett Pestre s az Akademiánkban nemsokára föl is állítva.

+ (*A magyar képcsarnok-egylet ügyében*) több egyleti tag a „Pesti Naplóban“ következő örvendetes hírt tesz közzé: „Hallomásból ugyan, de mégis elég biztosan vagyunk értesülve arról, hogy az egyletnek több ezer forintra menő készpénzét, melyet az előbbi kormány lefoglalt, Kubinyi Ágoston ur, mint az egylet elnöke visszakapta. Most tehát már tán kecsegtethet bennünket azon remény, hogy az egylet közgyűlése egybe fog hivadni, hogy ez, évek előtt megszakadt működésének fonálát újra fölvehesse. Azon véleményen vagyunk, hogy közgyűlés nélkül semmiféle, még ideiglenes intézkedéseket sem lehet ez ügyben tenni.“

b.— (*A Kisfaludy-társaság*) nov. 29-kén tartott havi ülése. — A titkár jelentése szerint az alapító tagok száma örvendatosan szaporodik, ugyszintén a részvevő tagoké is. — A kéziratgyűjtemény szintén gazdagodott; a könyvtár több adományal szaporodott. — A Shakespeare-fordításra számosan jelentkeztek. Az új tagok közül Greguss, ur az egylet titkára székfoglaló beszédet tartott. Miután Szigligeti a pénztárnokságról leköszönt, e hivatalra ideiglenesen Tóth Lőrincz lón kinevezve.

b.— (*Kisfaludy-társaság.*) Békés-Csabáról egyszerre 42, Kisfaludy-társaságot pártoló tag jelentkezett. Igen szép példaadás arra, hogy szépirodalmunk pártolását semmiféle körülmények közt nem szabad elhanyagolni.

b.— (*A magyar természettudományi társulat*) dec. 1-én tartott gyűlése. Weisz Armin mennyiségtani kérdéseket fejtegetett. — Tóth Sándor folytatá értekezését a forgonyokról. — Say t. egy új vegytani eljárás mutatott be.

— (*Közgyűlési hirdetés.*) A m. kertészeti társulat f. év november 10-ik napján tartott éves közgyűlése határozatából a f. év december 15-kén tartandó markalis közgyűlést reggeli 9 órára a m. nemzeti Múzeum kisebb termébe oly megjegyzéssel hívom össze, hogy miután azon közgyűlésen a társulat ujon szervezett alapszabályai fognak megállapíttatni, és annak nyomán az igazgatóság ujon választatni, a t. társulati tagok a társulathoz járulásokkal elfogadott kötelezettségüknel fogva megjelenni sziveskedjenek. — Kelt Pesten 1860-ik november 30-án — *Báró Prónay Gábor*, a magyar kertészeti társulat elnöke.

b.— (*A pozsony megyei gazdasági egylet*) legelső gyűlését nov. 26-án Pozsonyban tartá meg, melyet gr. Zichy Ferencz ékes beszéddel nyitott meg. A jelenlevők a gróftól ideiglenes elnöknek választák meg és elhatározták, hogy azonnal aláírások gyűjtésének s ezek befejezésével az első közgyűlés, tán már a jövő januárban hívassék egybe.

b.— (*A győr-vidéki gazdasági egyesület*) dec. 21. és 23-án Győrött közgyűlést fog tartani.

Balesetek, elemi csapások.

— (*Gyilkolás.*) Bicskéről (Fehér) írják: Nov. 12-kén Felcsuthi lakos Mayer Hermanne izraelita korcsmárosné és 26 éves Terézia nevű leánya az ágyban agyonütve találtattak; a tettes a bicskei cs. kir. csendőrség által rögtön elfogatott, s az illető hatóságnak átadatott, a borzasztó bűn elkövetésének oka mind ez ideig nem tudatik. — Ugyanazon napokban az itt állomásozó cs. k. Savoyen-dragonosok egy örvezetője és egy káplárja éjjel több parasztleány által a vásártéren megtámadtatván, leüttettek és csak másnap reggel találtattak meg az örök által. — Közli *Várady Vilmos*.

b.— (*Hajó-elsüllyedés.*) A napokban két hajó süllyedt el a Dunán, az egyik Bajánál 6000 mérő zabbal, a másik Rác-Almásnál 2500 m. különféle gabonával. Mindkettő biztosítva volt, de nem a magyar társulatnál.

Vasárnapi Ujság 50-ik számához 1860.

Irodalom és művészet.

+ (Az Akademiának dec. 3-iki ülésében) két érdekes előadás kötötte le a hallgatók figyelmét. Horváth Cyrill jeles bölcsészünk, aesthetikai hátramaradásunk okait fejtegette az okszerű világoosság, okszerű alakítás és okszerű alaposág hiányában, kimutatva egyszersmind a műkedvelőnek, művésznak és műbölcsésznek viszonyát a műhöz. Henszlmann Imre pedig az egyiptomi, görög, római és bizanci építészettel jellemző vonásait adta elő, s végül meghatározta a csúcsíves vagy gothi építészettel fogalmát, melyről azonban csak jövő alkalommal fog bővebben értekezni.

△ (Pályadíj-ujabb kitűzése.) A marosvásárhelyi Kazinczy-alapítványra beküldött négy pályamű közül díjra egyik sem találtatván méltónak, ennek folytán jövő évre két pályázat leendő kitűzve: 1. Készíttessék egy történeti beszély a székely nép multjából; terjedelme 5–6 nyomott iv, díja 200 ft. — 2. Fejtsék meg Magyarország és Erdély egyesülésének jogossága, szükségessége, haszna, — jogi, történelmi s politikai szempontból; terjedelme nincs meghatározva, jutalma 200 ft. A pályaművek 1861-ki sept. 1-ig. Maros-Vásárhelyre küldendők gr. Lázár Mórhoz.

+ Osterlamm könyvkereskedéséből több, részint nem rég, részint pedig legújabbán megjelent könyv küldetett be hozzánk, névszerint: „A hitújítás bajnokai.“ Egyház történeti képcsarnok. Irta Boross Mihály. Két füzet. Az első füzet tartalma: *Viklef János*, a másodiké: *Husz János*, Egy-egy füzet ára csak 20 kr. Továbbá ugyancsak Boross Mihálytól: „*Kegyelvek ol-tára.*“ Kötve ára 1 ft. — „*Hervadt bokréta.*“ Volt növendékeinek emlékül *Lukács Pál*. Kötve ára 60 kr. — „*A magyar nyelv rövid tan- és ismétlőkönyve*, nagyobb részint az I. és II. nyelvygyakorló- és olvasókönyvekbeni szabályokra alapítva. Irta Fischer Náthán, főelemi iskolatanító.“ Ára 40 kr. — „*Magyar Krónika.*“ Irta Andorlaci Máté. 192 lap. Ára 60 kr. — Végre megjelent a „*Magyar irodalmi Közlöny*“ 4. és 5. száma.

+ (Thaly Kálmán „*Székely kürt*“) czim alatt közelebb egy füzet költeményt fog közrebocsátani, melynek tartalmát erdélyi tárgyú balladák, regék s népies költemények képezendik, mely utóbbiak székely tájnyelven lesznek írva s a székely szokásokat juttatják. Egyszersmind erdélyi uti-naplóját is nyilvánosságra fogja juttatni, melyben a főszű Erdély történetére s műemlékeire lesz fektetve.

+ (Orbán Balázs „*Utazás Keleten*“) czimű öt kötetes munkára nyit előfizetést. Az első kötet magában foglalja szerzőnek Erdélytől Konstantinápolyig, s onnan Kisázsia partvidékeit és a Sporadok szigetcsoportozatát, úgy Roduszt és Cyprust érintve, Beyruthig tett útját; a második kötet a Libanon, Syria és Palesztina nevezetesebb vidékeit; a harmadik Alsó-Egyiptomot; a negyedik a Cykladok szigetcsoportozatát és Görögországot; az ötödik szerző brusszai kirándulását és visszatérését hazájába. Mind az öt kötet előfizetési ára 4 ft, melynek fele jövő évi január 15-ig, második fele pedig a 2-ik kötet vétele után küldendő be. Azonban egyszerre is be lehet küldeni az egész összeget. Az első kötet január közepére fog megjelenni. A pénznek szerzőhöz Kolozsvárra a „*K. Közlöny*“ szerkesztőségi szállására küldendők.

+ („*Kis-Kun-Halás történetei.*“) E czim alatt *Szilágyi Sándor* m. akad. tag a „*Történeti emlékek a magyar nép községi és magán-életéből*“ nevet viselő gyűjteménynek egy újabb kötetét adja sajtó alá. „*Halás történetei*“ — olvassuk az előfizetési felhívásban, — *Tooth János* városi aljegyző készítette el, s munkáját e század elején a községi előjáróságnak felajánlta, melynek rendeletéből az a városi levéltárban őriztetik. Velem azt városi főbíró Spühler Vilmos ur közlé, ki ebbeli szíveségét azzal is tetézte, hogy a gazdag városi levéltár kincseit tudományos czélból leendő felhasználás végett rendelkezésem alá bocsátá. Ezáltal módot adott nekem, hogy *Halás krónikáját* gazdag okmánytár kíséretében bocsássam sajtó alá. S e kettő együtt nemcsak a magyar, hanem a jászok történetéhez is nevezetes adalékokat nyújtand. Mert ama város a mult századokban nevezetes szerepet játszott“ stb. Megjelenik a halasi krónika 1861. január havában tíz nyomott iven, ellátva oklevél-tárral. Az előfizetések 1 ft-nyal dec. végeig Pestre Pfeifer Ferdinándhoz küldendők.

+ (Kuthen „*A főispán családja*“) czimű regényre hirdet előfizetést, példányonként 50 kr-nyal. A 6–7 ivnyi mű megjelenése Karácsonyra ígértetik. Minthogy szerzőnek költeményeiből is van még néhány példány rendelkezése alatt, melynek bolti ára 1 ft. 35 kr.; — azoknak, kik ezeket is birni ohajtják, mind azok, mind a főnebbi regény 1 ft. 50 kr-ért fognak megküldetni. A pénznek karácsonyig szerzőhöz Szolnok-Abonyba küldendők.

+ (A „*Korunk*“ czimű erdélyi új politikai lap programja), melyben az általa követendő irány határozottan ki van jelölve, már a közönség kezein forog, sőt a lap első száma is már e hó 2-án ügyesen összeállítva megjelent. Az új lap egyelőre hetenkint négyszer jelenik meg, de ha kellő pártolásra talál, ötször, sőt hatszor is. Magán-táv-sürgönyei is lesznek. Előfizetési árak: egész évre 12 ft., félévre 6 ft., negyedévre 3 ft. Havonként is lehet előfizetni 1 ft-nyal. A pénznek Kolozsvárra, Demjén László kiadóhoz utasítandók. Szerkesztő, mint már említettük, *Fekete Mihály*.

+ (Heine költeményeiből „*Dalok*“) czim alatt egy 6–8 ivre terjedő füzet fog megjelenni magyar fordításban, a költő életrajzával együtt, mire a fordító ifj. *Balogh Gyula* 70 ujrjával előfizetést nyit. A füzet jövő évi január havában fog megjelenni. A pénznek Pestre, Gyurián József könyvnyomdájába küldendők.

— (Uj röpirat.) E napokban jelent meg: *Programm a nemzetiség és a nemzetiségek tárgyában.* Irta *Mocsáry Lajos*. Mitor e röpirat nyomása már végefelé járt, épen akkor jelentek meg az oktoberi legfelsőbb rendeletek, azért e röpirat egy része inkább az előbbi állapotok viszonyait érinti. A munka azonban ezáltal épen nem veszít érdekességében. Magyarország különböző nemzetiségeinek a magyar nemzethez viszonyának előadása, helyes felfogásra mutat. A mit megadhatunk nem magyar ajku hazánkfiainak, a mit programm gyanánt állíthatunk fel, következőkben véli szerző kimondhatni: 1) Országgyűlésen a tanácskozási nyelv — magyar. 2) Megyei-gyűléseken minden a megyében divatozó nyelv egyaránt használható. 3) A kormányzás s közigazgatás nyelve valamennyi a hazában élő nyelv. 4) Külön iskolák minden nemzetiség számára.

+ (Az „*Ifjusági könyvtár*“) a három első kötet megjelent. Az első kötet: „*Olvasókönyvecske kezdők számára*“, verses és prózai tartalommal, *Fekete Mihálytól*; a második és harmadik kötetet *Grimm-féle „Gyermek- és házi regék“* képezik, *Nagy Istvántól* szabadon átvéve. Mindezek igen ajánlható olvasmányok az ifjuság számára, karácsonyi és újévi ajándéknak igen alkalmas.

+ (Ormos Zsigmond „*Utazási emlékek*“) czimű munkájának második kötetét megjelent. Ezen kötetnek is egy jó része még Bécsnek van szentelve, ezenkívül *Gráczt*, *Triest*z, *Innsbruck* és *Prága* leírásait hozza. Ily nemű munkát hazai irodalmunk nem nagy bőségben mutathat fel, mely körülmény a jelen mű becsét kétségkívül emeli.

+ („*Magyarország közjoga.*“) Egy igen korszerű munkára figyelmeztetjük a közönséget. Ez *Récsi Emil* pesti egyetemi tanár műve, mely „*Magyarország közjogát*“, a mint 1848-ig és 1849-ben fennállott, tárgyalja. E munka Pfeifer Ferdinánd kiadásában, 25–30 iven, jövő évi február hó végére jelenik meg, úgy hogy első fele már január hó közepén szét fog küldetni. Előfizetési ára 3 ft.

+ Irodalom-történetünkre nézve igen érdekes munka jelent meg: „*Guzmits Izidor és Kazinczy Ferencz közti levelezés 1822-től 1841-ig*“, közli *Gulyás Elek* esztergomi tanár. A 283 lapnyi könyv az esztergomi nagygyimnasium igazgatóságánál rendelhető meg 1 ft. 50 kr-nyal.

+ (Uj német divatlap Pesten.) Uj évre a fővárosi német lapok száma egygyel szaporodik; ez a „*Hunnia*“ czimet viselő heti divatlap, melyet *Horscheltz Károly* szerkesztése mellett *Werfer* fog megindítani.

— („*Magyar izraelita*“) czimű új hetilapra dr. *Rokonstein Lipót* rabbi engedélyt nyert. E lap főiránya leendő, a hazai zsidóságnak a magyar elemmel egybeolvasztását előmozdítani. Első száma jövő évi januárban fog megjelenni. A programm s az előfizetési iven e napokban fognak szétbocsátatni. Addig is felhívjuk e derék vállalatra a magyar izraeliták figyelmét.

+ (Mosonyi Mihály) a „*Kitették a holttestet az udvarra*“ és „*Csösz leszek én a nyáron*“ kezdetű népdalokat átírva zongorára, e szerzeménye a „*Zenészeti Lapokhoz*“ mellékletkép jelent meg.

b. — (Pályázat vígjátékra.) *Reszler István* színigazgató, ki társulátával jelenleg Pécsset működtik, 30 db. arany jutalmat tűz ki egy 1 vagy 2 felvonásos vígjátékra. A pályázók művek a „*Pécsi Lapok*“ szerkesztőségéhez küldendők. Pályázhatni 1861-ki márczius 15-ig. A darabok a színpadon előadotván, a közönség egy ládácskába dobandó szavazata által fogja a díjat odaítélni. A választandó bírálók csak annyit határoznak a darab felett, hogy az a versenylőadásra bocsátható-e, vagy sem?

+ (A három philharmoniai hangverseny elseje), mint már említők, f. hó 16-án lesz, mely alkalommal a nemzeti színházi zenekar és több műkedvelő közreműködése s *Erkel Ferencz* karnagykodása mellett elő fognak adatni: 1) *Gade W.* A moll nyitánya; 2) *Erzsébet áriája* *Wagner Richárd* „*Tannhäuser*“ operájából, éneklő *Hollós-L-né*; 3) *Gyászhangok* *Széchenyi* fölött, és a *Szózat* *Mosonyi Mihálytól*; 4) *Beethoven* pásztori symphoniája. — A második e nemű hangversenyen, mely január 6-ra van kitűzve, *Schumann Róbert* symphoniáján és *Mosonyi* ünnepi nyitányán kívül, *Bignio* a „*Tannhäuser*“ operából egy bariton-áriát fog énekelni; továbbá *Reményi Ede* egy hegedű-hangversenyt adand elő *Beethoven*től. A harmadik hangverseny tárgyai lesznek: *Mozart* egy magándala, éneklő *Hollós-L-né*; *Mendelssohn* „*Tengeri csend*“ nyitánya; *Gade* symphoniája s végre *Berlioz* átírata a „*Rákóczy-indulóra*“.

— (Pályázati eredmény.) A pestbudai hangászegyleti zenede-igazgató választmányja részéről közhírré tétetik, miszerint a báró *Prónay Gábor* egyleti elnök ur által 10 darab arannyal jutalmazott, *Czuczornak* „*Ki az?*“ czimű költeményére *Jakab István* ur által szerzett pályazeneműtől kivül a többi husz zenemű közöl „a népdal csak egyszerű lehet“ — továbbá „*Áldja Isten a magyar hont*“, jeligés pályazeneművek dicséretre méltóknak találattak, és hogy az előbbinek szintén *Jakab István* ur, az utóbbinak pedig *Möldner Károly* ur a szerzője.

+ (Kérelem.) *Dugonics András* válogatott művei kiadásának ideje közeledvén, tisztelettel fölszólíttatnak azon honfiak, kik e művekre előfizetőköt gyűjteni sziveskedtek, hogy az illető pénzket hovaelőbb *Burger Zsigmond* szegedi nyomdatulajdonosnak beküldeni ne terheltessenek. *Szege-den*. nov. végén 1860. *Schrök Ferencz*, a *Dugonics-szoborbizottmány* elnöke.

+ (E lapok szerkesztője *Pákh Albert*) közelebb azon megtiszteltetésben részesült, hogy a nagy-kőrösi dalárda, az egylet tagjává választotta.

Egyház és iskola.

+ (A kir. helytartó tanács), mint a „T. Lapok“ írják, tudatta a Buda pesten működő német, cseh és morva tanítókkal, hogy ha a magyar nyelvet jövő évi okt. 1-ig annyira sajátukká nem teszik, hogy azon taníthassanak, állomásaikat elvesztik.

— (Közszégi segélyezés.) A pestvárosi közszéktanács elhatározta, az ág. hitv. pesti gymnasiumot évenként 1000 ftal segíteni.

△ (Pályázat tanítói állomásra.) Pozsonyban a hitfelekezeti egyesült főreáltanodában a szabad kézirajzi tanári szék megürült. Az evvel járó 840 ft. évdíj minden tíz évi szolgálat után 210 ftal megtoldatik. Ez állomást elnyerni óhajtok folyamodásukat, nov. 26-tól számítandó hat heti időköz alatt a pozsonyi városi tanácshoz intézzék.

b. — (A pesti egyetemnél) nov. 30-ig összesen 887 hallgató volt beírva, és pedig: 600 mint jogász, 200 mint orvosnövendék, 17 mint bölcsészeti hallgató és 70 mint gyógyszerész.

+ (A pozsonyi jokakademiánál) a magyar nyelv tannyelvül csak a jövő félévben fog behozatni. Mi lehet az oka?

+ (A nagyváradi g. nem egyesült consistorium) felsőbb helyre folyamodást nyújtott be a g. n. e. román metropolitáság és püspökség visszaállítása iránt Nagyváradon.

M i u j s á g ?

+ (A tárnok ur ő excja) Rottenbiller Lipótot már megbizta aziránt, hogy fogjon hozzá Pestváros közszégi viszonyainak rendezéséhez. E célra 175 tagból álló konferencia hivatott össze a lakosság minden osztályából. A városkapitányi hivatal is rendeztetni fog a közbátorsági dolgok intézésére. E hivatal vezetőjeül Thaisz Elek volna kijelölve. Ez általában jó választásnak tartatik.

+ (Karap Sándor) hajdukapitánynak nevezetvéni ki, a hajdukerületek beligazgatásának ideiglenes szervezésével bízott meg.

+ (A „Budapesti Hírlap“) dec. 1. óta „Sürgöny“ czim alatt megváltozott alakban, mint a magyar kormány félhivatalos közlönye, jelenik meg.

b. — (A pesti német hivatalos lap szerkesztője) Dr. Müller Otto, ez államásáról leköszönt, miután Bécsben más alkalmazást nyert. Olvasóitól a nevezett lap dec. 2-ki számában vesz érzékeny bucsut.

+ (Röpirat.) F. évi nov. 20-án a temesvári cs. k. álladalmi főnyomdából Stajácskovics Sándortól egy röpirat került ki, mely a temesi bánságban nagyszámu példányokban kézről kézre járván, mint a „P. H.“ írja — izgatottságot szül, mert a szerbek közt a Vojvodina külön szakítása mellett hivatalos tekintéllyel küzd. A röpiratból az ismeretes 1848-iki csábító és izgató hang tör elő. Sajnos, hogy épen olyan emberektől jó az izgatás, a kiknek állásuknál fogva kötelességök volna a hangulatra békés szellemben hatni. Szerencse, hogy a nagy többség megismeri a madarat tolláról, s vészjósló károgására nem igen figyel.

b. — (Hazafiai tett.) A pozsony megyei gazdasági egyesület legközelebbi alakító gyűlésén, gróf Zichy Ferencz magyar birtokát az egyesületnek oly célra ajánlá fel, hogy azon mint a gazdaságot létesítsen

b. — (Sopron megye rendinek előleges tanácskozmánya.) Gr. Batthyány Géza írja a „Gy. K.“-ben, hogy nov. 24-én gyűlt össze Sopronban nemcsak a földbirtokosság, hanem a többi lakosság képviselőinek három negyedrésze is a megyeházba, hova a lefolyt 11 év alatt csak akkor juthatának, mikor pénzt vagy katonát vittek magukkal. A tanácskozmány közakarattal elhatározta, hogy az 1848-ki alkotmányt ismeri el, s kívánja minden pontjaiban fentartani; azért hg. Eszterházy Pál örökös főispán ur egy küldöttség által erről értesítendő és fölkérendő, hogy az 1848-ban választott megyebizottmányt mielőbb hívja egybe, hogy e bizottmány aztán, a megyehivatalokat azonnal betölthesse, különös tekintettel levén az 1848-ki megyei tisztviselőkre.

b. — (Széchenyi mellszobra), vagyis mellszobrai, melyeket Pest város tanácsa Münchenben Halbignál rendelt meg, már megérkeztek. Egyet a várostanácstermében fognak fölállítani, a többi a város egyéb középületeiben fogják elhelyezni. Mondják, hogy e mellszobrok igen sikerültek.

+ (Lisznyai Kálmán) a napokban fogja első szavaiati és dalestélyét megtartani a nemzeti Muzeumban, mint halljuk, Hollósy-L.-né, Jókai, Füredi s többek részvéte mellett. Lisznyai a vidékre is készül hasonló czéllal.

+ (Reményi Ede Kis-Kun-Halason is hangversenyvezén), diszlakomával tiszteltetett meg, mely alkalommal, mint a „P. N.“ írja, a főbíró azt indítványozá, hogy a jeles művészt elismerés jeleül ajándékozzák meg redemtusi földbirtokkal. Az indítvány általános vizshangra talált, s mindjárt helyben 20 hold földbirtokot irtak alá részére, mely aláírás még folytattni fog. Reményi kinyilatkozta, hogy az ezen földekből beveendő hasznót mindaddig, míg a hazának szükségei lesznek, valamely hazai közintézetre szentelendi.

+ (Reményi Ede) közelebb Makót is meglátogatta s ott nov. 24-kén hangversenyt adott, melyet szokás szerint itt is lakoma követett, hol egy mást érték a jeles felköszöntések. A lakoma alatt 88 ft. gyűlt össze a jeles művész által tervezett Petőfi-émlékre.

b. — (Reményi Ede társa Beale zongora-művész), nov. 26-án, H.-M.-Vásárhelyen csupán bottal kezében, tréfából egy éles karddal ellátott ural párbajt vívott s jobb kezén oly sérülést kapott, hogy hosszabb ideig nem fog játszhatni.

+ (Petőfi-émlék.) Reményi Ede azon szép eszmét karolta fel, hogy halhatatlan nagy költőknek Petőfinek Pesten közkölségen egy nagyszerű emléket állíttassék fel. Hogy ez emlék méltó legyen Petőfihez — írja Reményi

— 10 arany pályadíjt tűz ki azon tervre, mely legjobbnak fog találtatni. Hogy a szoborra szükséges költség mielőbb együttl legyen, aláírási iverk küldetnek szét az országban. Az indítványozó derék művész ezen aláírást 50 ftal nyitotta meg.

+ (Suck Rózának) a nemzeti Muzeumban f. hó 8-án tartott hangversenyre következő műsorozat szerint volt végbemenendő: 1) Nyitány, Erkel „Báthori Máriájából“, előadták a nemzeti színház zenekari tagjai; 2) Emlékezés a „Puritánokra“, gordonka-fantázia, előadta a hangversenyző; 3) Ária Doppler F. „Ilkájából“, éneklé Bignio; 4) Magyar népdalok (átírat gordonkára Suck L.-től), előadta a hangversenyző; 5) Ária Meyerbeer „Profétájából“, éneklé Szivesi Vilma k. a.; 6) Fantázia szerb dalok felett, gordonkára Suck L.-től, előadta a hangversenyző; 7) Pesti emlék; a Rákóczy-induló átíratá Berlioztól, játszta a nemzeti színház zenekara.

* * (Csengery) mult számunkban közölt életrajzának azon állítását, mintha ő a „Mezei gazdaság könyvé“-be közreműködött volna, oda kell igazítunk, hogy a „Mezei gazdaság könyvé“-ről irt annak idejében ismertető tanulmányokat a „P. Napló“ tárczájába.

+ (Markó Károly) közelebb elhunyt jeles festész hazánk fia tiszteletére a műegylet részéről f. hó 6-án a ferenczyek templomában gyászistenisztelet tartatott, melyen az elhunyt barátai és tisztelői számosan jelentek meg.

+ (Mizsei Mari másnép Merina k. a.) jelenleg a genuai Paganini-színházban énekel; az ottani lapok igen elismerőleg írnak róla.

+ (A zágrábi színházban) m. hó 24-én élénk demonstratio volt a német előadások ellen; a színészeket tojásokkal hajigálták, iszonyu láрма, füttty és dörömbölés támadt, s a német előadásnak el kellett maradnia. Előtte való nap reggelén pedig a boltok német feliratai fekete festékekkel bemázolva találtattak. A „Czas“ szerint 25-én éjjel néhány könnyű és nehéz ágyu vitetett Zágrába.

+ (Hosszu szini előadás.) Párisban közelebb Dumas és Maquet „La dame de Monsoreau“ czimű drámáját adták elő, mely arról lett nevezetes, hogy éjjelután két óraker végződött.

+ (A most Pesten mulató lovartársulat) a Beleznay kertben, különösen ünnepnapokon, számos látogatónak örvend. Egyik oka az is lehet, hogy a társulat igazgatója, Hinné pesti születésű magyarnak vallja magát. Már ki hinné, hogy Hinné . . . . (igy aztán egy jó élezet vághatna valami elmés tárczáiról).

b. — (Egy német utazó), Vischer Tódor, zürichi tanár, utleírásában Magyarországról is megemlékszik, hol azonban csak két napot töltött. Budapest legelsőbb is a lánchíd gyakorolt reá nagy benyomást, melyet műremeknek, s a rómaiak nagyszerű építményei mellé sorozhatónak itél. Az utcákon látottakra megjegyzi, hogy a német nők is számos kitünő tulajdonnal bírnak, de legjobb barátjuk sem tagadhatja, miszerint száz közül, sőt több száz közül alig akad egy, kit azon tisztán kifejtett szerencsés formák ékesítenének, melyeket fájjellegnek neveznek. „Szeretném tudni, — ugymond — hogy német fajunk mindig ily behorpadt, csontos mellkassal birt-e, avagy csak a százados szobaülés, varrás, kötés szaritotta ki, horpasztotta be s nyomta össze az alakokat? Nem így van Pesten. Szintén jól esik oly nép közt járkálni, mely közt a szépség bőkezűleg van kiosztva. Mintha csak Olaszországban volna az ember; „a ki ott volt, — ugymond — ki megszokta, csak a viruló szint keresni, a ki tudja, mi a szép vonalzatú arcél, nagy női szemek és magas szemöldök, teljes nyak és domboru szilárd mell, az érti, mit mondok. Elképzelhető, mily jól áll e deli alakon, a gazdag zsinórzatu ezüst-gombos, ezüst-csatu mente s a homlokon a diademszerű párta fátyollal.“ — A férfiviselet szintén megnyerte az utazó tetszését. — A magyar színművészet is fellelte érdeklé; szerinte a német színész inkább lágy bensőséggel, a magyar ép úgy mint az olasz, tüzzel, hévvel bír, a mi keleti jellegre mutat.

+ (Az „Eco di Fiume“), czimű lap, mely újabb időkben melegen nyilatkozott Fiumének Magyarországhoz csatlakozása mellett, meg lón szüntette. Ez is feltünő jelenség.

b. — (Óriásfenyő.) A „Magyar Gazdában“ olvassuk, hogy az Ung- és Beregh megye közt határt képező Osztra havasról Zbun falucskáig lenyuló hegyormon egy királynő-jegenyefenyő (Pinus Abies) áll, melynek magassága még 204 láb, ámbar több évvel ezelőtt a villám hegyéről 12 lábat lesújtott; átmérője fölfelé magasságban 7 láb, körülete csaknem 22 láb s be van bizonyítva, hogy 29 öl fát tartalmaz. Korára nézve aligha több 250—300 évesnél. Főlebb töle a hegyormon, találtatnak még több ily óriásoknak nevezhető fák e nemből, de mindamellett, hogy némelyiknek átmérője a főt leirtét tul is haladja, de egy sem oly szép, rendes növényű és egészséges.

b. — (A hasonszenvi gyógyászat.) Németországban és Ausztriában összesen 565 hasonszenvi orvos van. E tudományt tárgyazó folyóirat 8 létezik és pedig 4 tudományos és 4 népszerű. — Angliában 243, Franczországban 399, Spanyolországban 94, Belgiumban 26, Olaszországban 141, Oroszországban 67 és Amerikában 1612 hasonszenvi orvos van.

b. — (Szolnokon a Tisza árja) dec. 2-án 15 láb 5 hüvelykre emelkedett, ugyanekkor Tokajból jelenték, hogy ott a víz magassága 20 láb 7 hüvelyk magas. A Tiszapart lakóit igen aggasztja ez áradat, mely csak a folytonos esőzések következménye.

b. — (Az eléghetetlen ember.) Belinben az Otto-féle lovardában előadás közt egy égő kalitkában tánczoló embert mutatnak. A kalitka tüze oly erős, hogy a nézők is alig állhatják a meleget s az eléghetetlen ember abban mégis tíz percig tánczol a zene hangjaira. Egész testét s arcát lángszinű bőr fedé s vállain vörös köpeny lebeg.

b. — (Ristori) legközelebb Milanóban a „Scala“ színházban lépett fel s a jövedelemmel a velencei menekülteket segélyezte.

+ (*Debreczeni dolgok.*) A Debreczenben közelebb történt zavargások, ugylátásik, még nem végződtek be egyszerre. Dec. 1-én, hire járván b. Vay Miklós odaérkeztek, a nép tolongott az utcákban, midőn egy részeg ember Garibaldit és Kossuthot éltette. Rögtön erős őrzéret, szuronysegezve egy tiszt vezérlete mellett rohant a helyre, honnan az éljenzés hangzott, s a kiket e katonák megcsíphettek, puskatusájukkal rutul eldöngetve, foglyul vitték. Az a legszebb a dologban, hogy épen az nap hirdeté egy falragasz, hogy ezentul a rendőri felvigyázat a polgárságra levén ruházva, kihágásoknál nem fog több katonai erő használatni.

b. — (*Árviz.*) Gömörmegeyéből Bátkáról írják, hogy a Balogvölgyben a rétek mind viz alatt állnak, a mi ugyan nem volna így, ha a dülházi malom magas gátja az árt vissza nem nyomná. Kérték ugyan már a Balogvölgy lakosai e gát lejjebb szállítását az illető uraságtól, de eredmény nélkül és így eltűnni kénytelenek, hogy a víz évenként ezerekre menő kárt okoz. Mármár elérkezik az idő, midőn a balogvölgyiek a gátot kénytelenek lesznek pör után szabályoztatni. Hasonlag lényeges javításra vár a balog r. récsi utvonali is. No de majd másképp lesz mindez a megyei rendszer helyreállításával.

— (*Szombathelyről* (Vasmegeye), nov. 28-ról írják: Ujabb időben elnevezett „*Széchenyi-téren*“ a nagy számmal összegyűlt közönséget ma örvendesen hatotta meg azon látvány, hogy azon köből vésett kétféjű sas, melyet *Bonyhády Gyula* (előbb Perczel) volt megyei főnök 1857. saját buzgóságából — mint hírlik 500 pft. költséggel — a megyeház homlokzatára feltéttetett, ma levétetett; helyébe, — ha remélni szabad, Vasmegeye illetékes címere fog visszaállítani. — Megyénk még nincsen szervezve, hírlik, hogy gr. Festetics György főispáni helytartó ur ő mlta az 1848-ban alakított megyei bizottmányból 100 tagot előleges értekezlet végett legközelebb összehívand. — Megyénk szelleme általában osztozik a szeretett haza közvéleményével, és egyedül az 1848-ki szentesített törvényekben találndja alkotmányos szabadságunk s nemzeti jobblétünk talpkövét biztosítva. Egyuttal kívánatos volna, ha a városi tanács, mely a bukott rendszer organuma befolyásából alakult és a polgárság bizalmát általában nem bírja, minélelőbb — több város példájára — leköszönne. Δ

— (*A szolnoki hangverseny eredménye.*) A Szolnokon nov. 25-én műkedvelők által hazai czélokra adott Akademia brutto jövedelme 188 ft. 25 kr. Ez összegbe adakoztak Herczka ur 5 ft, Rosenzweig ur 2 ft 25 kr, Csákányi Alajos főorvos ur 2 ft, Hay Ignác ur 3 ft, Abonyból Kozich Sándor ur 2 ft. E 188 ft. 25 krból levonva a kiadást 46 ft. 25 krt, maradt tiszta jövedelem 142 ft. a. é., mely összegnek fele részét Dózsa Dániel urnak a „*K. Közlöny*“ szerkesztőjének elküldtem, fele részét 71 ftban a V. U. szerkesztőségéhez nyugta mellett tettem le. (Átvettük s illető helyen átadtuk. *Szerk.*) Köszönetet mondok a tisztelt közreműködőknek, kik erélyes támogatásukkal nem engedik a kezdetet magában elenyészni; de köszönetet kell különösen *Szász Karolina* kisasszonynak szavaznunk, kit az indítványozás érdeme illet, s ki megmutatá, hogy egy tiszta keblű honleányunk csak egy „*legyen*“ szóra van szüksége, hogy az „*ige*“ testet öltön a lehetőség korlátai közt. — Adjon Isten hazánknak több ily hőkeblű gyermeket. — *Borosnyai Oszkár.*

— (*A fűtés gondjaihoz.*) Több oldalról panaszt hallhatni a pesti légszeszgyár igazgatósága ellen. Többek közt most csak azon egyet említjük meg, hogy miután a légszeszgyár a köszén mázsáját 20—25 uj krajczáron szerzi be, s az ebből gyártott légszesz a társulatnak legcsekélyebb számításal 150% hasznot hajt, a légszeszgyártásra fordított köszénalagnak (Coaks) mázsáját 3—4 év előtt, mig t. i. a közönség ennek fűtésre alkalmas voltát kevésbé ismerte, e légszeszgyárnál 30—36 pengő krajczáron fizettette. Ennek ára 1858-ban 80 uj krajczárra, 1859-ben egy uj forintra, 1860. pedig már 1 ft 5 krajczárra emeltetett fel. Legközelebb pedig az árfelemlés még azon sajátságos módja is behozatott t. i., hogy 100 font súly helyett most már a közönség csak 84 fontos ugynevezett „*Czoll súlyt*“ kap a különben is tulságosan felemelt 1 pft. árért. Ezen eljárást gazdasági tekintetből szükséges volt a közönséggel tudatni, hogy ennek alkalma legyen, a tüzi fa és Coaks ára közt álló arányt számításba venni s azon esetben, ha, mint valószínű, a Coaks ára a fa árát már is tulsúlyozza, ily önkényes árfelemlés és súly apasztás által, a szándékolt takarékoság helyett magát tovább kizsákmányoltatni ne engedje. — *gh.*

— (*Igazítás Ságvárról.*) A ságvári ref. egyházban gyűlt, s annak nevében a „*Pesti Napló*“ hasábjain közzétett adakozásokhoz oly hazafiak is járultak, kik a nevezett egyházhoz nem tartozván, neveik külön is megemlítettők lettek volna, — névszerint az *Akademiára*: Opatril Péter 1 ft., Tóth József 1 ft., Nagy Ant. 50 kr., Bádóg János 30 kr., Látrányi János 20 kr.; a *temesvársági* szükölködőknek: Opatril Péter 1 ft. — Közli: *A ságvári ref. egyház előjárósága.*

+ (*Szathmári Károly bukaresti hazánkfia*) a „*Buk. magyar Közlöny*“ számára egy külön magyar nyomdát szerelt föl.

+ (*Türr tábornok hazánkfjáról*) a „*Buk. Magy. Közlöny*“ írja: „*Bukarestben nem egy magyar iparos van, ki maig is keservesen emlékszik Türr angol ezredesnek a „Hôtel Londonban“ történt véletlen elfogatására, mert mint maguk kifejezik, ha akkor Türr megrendeléseit végezheték volna, soknak megtelt volna a zsebe arannyal. Szépen jellemzi Türrt akkori eljárása, ki minden megrendeléseit itteni magyar hazafiainál tette. Meg is nézték arczképét a Vasárnapi Ujságban, mely mint mondják, sokat hasonlít azon büszke magatartásu angol ezredeshez.*“

b. — (*A császári sasok Pesten*) minden középületekről levétettek — egy felsőbb rendelet folytán.

b. — (*A francia császári herceg Párisban*) testőrséget nyer, mely a granátos zászlóaljgk gyermekeiből fog képeztetni.

— (*A Szent-Andráson talált régiség tárgyában*), melyet a Vasárnapi Ujság 45 számában bemutattunk. Abauj Szántöröl Teőreök Lajos jur arról tudósít, hogy e régiség talalója *Cziáky István*, (nem *Czirák*), mint hibásan közöltük) daczára annak, hogy némely nyereszkezők nekie 200 pftot ígértek érte, hazafiui kötelessége érzetében, e régiséget határozattan a nemzeti Muzeumnak szánta, azon esetre is, ha ez országos intézet, azt megvenni képes nem volna. — A vidék lelkesei azonban, tudván azt, hogy a nemzeti Muzeum anyagi állapota szegény, másrészt pedig, a nevezett szegény sorsu talaló hazafias érzülete elismerése tekintetéből is, elhatározzák, a neki ígért 200 pftot megadni, s e czélból aláírási ivet köröztettek maguk között. Ez aláírási iv másolata szerkesztőségünkhöz beküldött, rajta 185 ft. o. és egy arany gyűlt össze, s e összeg *Cziáky Istvánnak*, a szintén beküldött, másolati nyugta szerint, kézbesítve lön. Az egyes adakozók névjegyzékében több országosan tisztelt hazafi s még több szerény polgár neveit olvassuk s el kell ismernünk, hogy e tett is oly szép és lélekemelő, hogy méltó társa lehet az év folytán felmerült nagyszámu hazafiui áldozatoknak.

Egyuttal meg kell említenünk, hogy — köszönet érte különösen *Karsa, Gyurkó Dániel* ref. lelkész és *Teőreök Lajos* ügyvéd urak buzgó fáradságának — e becses régiség a nemzeti Muzeum igazgatóságához már megérkezett s ott mindenki által megszemelelhető. Részünkről még azt adjuk hozzá, — a mire a tisztelt tudósító ur által fel is vagyunk szólítva — hogy miután a 200 pft, eddigelé egészen nem gyűlt össze, e czélrai szives adakozásokat, egész készséggel mi is elfogadunk, s az illető becsületes talalónak *Teőreök Lajos* ur által elküldendjük.

b. — (*Nagy láрма semmiért.*) *Illaván*, írja a „*P. H.*“, nov. 20-án a városzolja házról házra járt, azon hírel, hogy az ottani tömlöczből a foglyok, egy összeesküvés folytán, a jövő éjjel ki fognak törni, hogy magukat kiszabadítsák; azért minden lakos talpon legyen, mignem a Trencsénből kért katonaság megérkezik. A katonaság meg is érkezett s talpon maradt egész éjjel, mig a foglyok odabenn mélyen és csendesen aludtak. Az egész hir onnét eredt, mivel a foglyok aznap zugolódtak azon, hogy a tömlöczkáplár egy társukat botjával ugy megtalálta ütni, hogy az meghalt bele. Az embertelen, természetesen, megkapja a maga büntetését.

b. — (*Gazdálkodási szempontból a hadseregüel*) a katonai egyenruhákra ezután csak egy sor gombot varrnak, mi által 100,000 ft leend megtakarítva, — legalább ugy számítják.

b. — (*Halálózás.*) *Kállay Lipót* földbirtokos nov. 22-kén szélhűdésben, élte 70-ik évében, meghalt.

— (*Sorshuzás.*) A f. é. november 30-án végbement herczeg *Clary-féle* kettős sorshuzás alkalmával, a következő számok voltak a főnyertesek: **17-huzás** 22489. szám nyer **25,000** ftot; 55, 2504, 5117, 5289, 14848, 17115, 18361, 20169, 22807, 23027, 30129, 35491, 37276, 37946, 38799, 39090. és 39747. számok nyerne **100** ftot; **60** ft. nyerne 609, 3316, 3318, 3394, 5118, 5650, 6587, 6784, 7212, 8039, 8937, 9137, 9155, 9600, 9766. 10191, 11437, 15321, 15423, 15551, 15956, 18236, 18559, 19957, 19967, 21043, 21610, 21660, 21715, 23077, 23519, 23882, 24174, 24250, 24410 25368, 25455, 25966, 26273, 27241, 27472, 29686, 31515, 33264, 33384, 33778, 34657, 36629, 37057, 38228, 38700, 39249. számok.

18. huzás 7540. szám nyer **12,000** ftot; 807, 1168, 7513, 9603, 11616, 14826, 18682, 22225, 23601, 24075, 24184, 24749, 28823, 30685, 32514, 34633. és 35047. számok nyerne **100** ftot; **60** ft. nyerne 3415, 4210, 4228, 4514, 4776, 7481, 8049, 8064, 8819, 9627, 11858, 12915, 13090, 14360, 14800, 14877, 14917, 17078, 17190, 17264, 18484, 19395, 21020, 22450, 22891, 23123, 23210, 26563, 29493, 30423, 30539, 30865, 31075, 31095, 31826, 31954, 32126, 33029, 33928, 34433, 34798, 35044, 35273, 35667, 36731, 38033, 38198, 39056, 40944, 41246, 41401. és 41841. számok.

A magyar Akademia palotája.

— (*Ujabb kimutatása*) a Vasárnapi Ujság szerkesztőségéhez, a magyar Akademia számára beküldött hazafiui adakozásoknak.

XXXVIII. közlés: Bucsból (Komárommegeye) egy keresztelői lakomáról többen, *Németh Sámuel* jegyző által 8 ft. 50 kr, — Pozsonyból *Ferber József* 1 db. cs. arany. Összesen 8 ft. 50 kr és 1 db. cs. arany.

Az eddigi I—XXXVIII. közlésekkel együtt: **13,588 ft. 60 kr.**, 1 régi római arany, 1 huszfrankos arany, 107 cs. arany, 21 kétpftos tallér, 1 orosz tallér, 3 ujftos, 140 huszas, 14 negyedftos, 1 tizes, 1 db. 100 ftos és 10 db. 20 pftos nemzeti állam-kölcsön-kötelezvény.

— (*Részletes kimutatás*) a fentebbi adakozásokról, melyekhez többen járultak:

Komárommegeye, *Bucs* helységében, nov. 25-én ifjabb *Barsi Ferencz* házában keresztelői lakoma volt, s midőn a hazának szebb jövőjeért és az uj polgártárs jóléteért pohár emeltetett, a jelenvolt nagyatyá meghatva, a jó kívánatokat megköszönve, e szavakkal fejezé viszonzó felköszöntését: „*Vajha unokám születésnapját és mostani egyszerű multságunkat azáltal tennők örvendetesbbé, hogy édes hazánkról megemlékezvén, a magyar Akademia palotájára filléereinket letéve, megmutassuk, hogy mi nemcsak érezni, de ha kell, tenni is tudunk.*“ Az indítvány közös tetszéssel fogadtott, s mindenki a jelenvoltak közöl sietett meghozni filléereit, s az adakozás 8 ft. 50 krt eredményezett, melyhez járultak: idősb *Barsi Ferencz* nagyatyá 1 ft, neje *Farkas Krisztina* 50 kr, — ifjabb *Barsi Ferencz* 1 ft, neje *Pór Julianna* 50 kr. *Keresztatyák* és anyák részéről: *Németh Sámuel* 1 ft, neje *Gaal Lidia* 80 kr, *Kis András* 60 kr, neje *Csekes Sára* 40 kr, *Nagy Mihály* 1 ft, neje *Vasas Erzsébet* 40 kr, *Dávid János* 20 kr, neje *Pór Erzsébet* 10 kr,

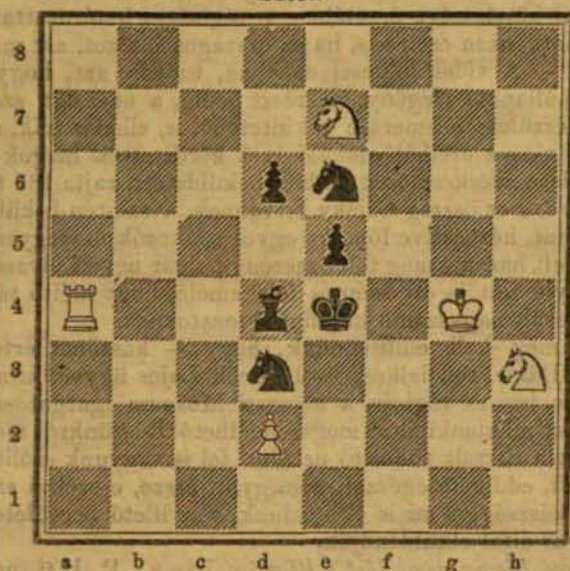
+ (*A m. Akademiára*) *Kolozsvár* községtanácsa egyhangulag 400 ftot határozott adni urbéri papirokban. Ez összeg fele az Akademia palotájára, fele pedig tőkére gyarapítására fordítandó.

+ (*A m. Akademia épületére*) a „*Buk. Közlöny*“ eddigelé begyűlt adakozások összege: 61 ft, 1 lira, 6 arany, 17 kr.

SAKKJÁTÉK.

50. sz. feladvány. — Romhy Bélától (Nagyváradon).

Sötét.

Világos.

Világos indul s 3-ik lépésre matot mond.

A 45. számú feladvány megfejtése.

(Weisz A. J. tanártól.)

Világos.

Sötét.

- 1) V b 1 - c 3 : . . . . . c 4 - b 3 :
- 2) c 3 - c 4 . . . . . tetszés szerint.
- 3) B f 4 - e 4 † . . . . . tetszés szerint.
- 4) B c 6 - e 6 : vagy H e 1 - d 3 †

Helyesen fejtették meg. Vezsrémben: Fülöp József. — **Uj-Becsén:** Cselkó György. — **Kis-Kürtösön:** Cs. y K. — **Mooron:** Radvány Vilmos. — **Bécsben:** Gold Samu. — **M.-Szigeten:** Wallerstein Bernát. — **Jánosiban:** Keszler István. — **Debreczenben:** Sperber F. — **Bodrog-Keresztúron:** Skvór Antal. — **Török-Szent-Miklóson:** Frankl A. — **Parabutyán:** Rothfeld József. — **Maros-Vásárhelyt:** Dósa Gábor. — **Sa.-Mihályon:** Dióssy László. — **Lessen:** b. Meszéna István.

Rövid értesítések. Less: b. M. I. Az új küldeményért fogadjuk köszönetünket. — **Halászi:** O. J. Sem a 45., sem a 46. feladv. nincs kitalálva. Ellenhuzást keresés nélkül is találhat ön. — **M.-Vásárhely:** D. G. Köszönettel vettük, s ha a mértéket megüti, használjuk. — **Debreczen:** S. F. A 47. sz. feladványban a h 2-on álló Sötét Huszár, kettős megfejtés kikerülése tekintetéből g 3-ra állítandó.

Színházi napló.

Péntek, nov. 30. „Hamlet.“ Szomorujáték 5 felv. Irta *Shakespeare*, ford. *Vajda Péter*. Ugy halljuk, hogy az igazgatóság a shakespearai darabokat az eddiginél nagyobb figyelemre akarja méltatni. Hamlet szerepe nagyon megpróbálja a színészt, azért ha valaki csak közönséges sikerre tehet is vele szert, gratulálhat magának. Szinpadunkon e szerepre jeles képviselőt mutathatunk fel Egressyben, ki teljesen megérdemli ama zajos tapsokat, melyekkel a közönség tetszését nyilvánította. Ophelia szerepe egyáltalában nem való Komlóay K.-nének.

Szombat, dec. 1. *Doppler Károly* javára: „Vanda.“ Eredeti opera 3 szakaszban, táncokkal. Zenéjét szerző *Doppler Ferencz*. A jelen opera nem tartozik ugyan a remek közé, de van mégis benne olyan, a mit a közönség nem fog egyhamar megenni. Különösen igen szép a 2-ik felvonásban előforduló török reggeli ima, mely ellenállhatlan vonzerővel ragadja meg lelkünket. Közönség nagy számmal volt.

Vasárnap, dec. 2. Másodszor: „A szerencse gyermeke.“ Jellemrajz 5 felv. Irta *Birchpfeiffer Sarolta*, ford. N. N. A főszerep „Hermance“ Munkácsy-F.-né kezében van, ki azt ezuttal is igen szép sikerrel személyesíté. *Birchpfeiffer* aszonnak ezen, jellemeket valhetősen nélkülöző „jellemrajza“, melynek erős oldala az érzélgősség, valamint a szerzőnő többi darabjainak is; ugylátszik, még jó ideig fenn bírja magát tartani szinpadunkon. Annyi igaz, hogy sok szinpadí ügyességgel van írva.

Hétfő, dec. 3. „Könyves Kálmán.“ Eredeti történeti dráma 5 felv. Irta *Jókai Mór*.

Kedd, dec. 4. „Dinorah.“ Vip opera 3 felv. Zenéjét szerző *Meyerbeer*.

Szerda, dec. 5. „Mátyás király lesz.“ Eredeti szinmű 5 felvonásban. Irta *Szigligeti*.

Csütörtök, dec. 5. „A Troubadour.“ Opera 4 felv. Irta *Cammarano* *Salvator*. Olaszból fordította *Nádaskay Lajos*. Zenéjét szerzette *Verdi*.

Szerkesztői mondanivaló.

5398. **Dobsina.** Dobay Vilmos kaszinói elnök urnak. Az ottani kaszinó tagjai által Rapetz örvégye s árvái számára küldött 27 ft 40 krt vettük s illető helyen áadtuk.

5399. **Beled.** Fejéregyháza vidékének, különösen a helynek, hól Petőfi elesett, rajzát s leírását szívesen vennék. A küldött photographia stereoscopba alkalmas lehet, de a

mi czélunkra nem használható, s kénytelenek leszünk visszaküldeni. A korábbi kéziratokat ohajtása szerint, visszaküldtük. A Schillerféle ballada fordítása igen hiányos.

5400. **Magyarhon és hozzá kapcsolt népeikhez.** Jó szándéku, de gyarló veres zet. Nyomatás alá nem való.

5401. **Pest.** D. Frisenhausen. Köszönettel vettük a román fordítást, de a szövegnek pontos, szabatos leírását sürgetve kérjük.

5402. **Glas.** Köszönet a szlovén fordításért, mely, a mennyire felfoghatjuk, igen sikerültnek látszik.

5403. **Rozsnyó.** E. L. Valet, quantum valere potest — köszönet érte. Azonban birunk már egy jeles angol fordítást, egyenesen a hatalmas szigetországból. Az olasz is megvan. Eddig 8 más nyelven zenghetjük a Szozatot. Reméljük, hogy nemsokára teljesen fogjuk a közönség birtokába juttathatni.

5404. **Csongrad.** K. L. A számot küldjük. A kívánt kéziratot is, melyet igen sajnálunk, hogy eddig hely nem jutott számára. Szívesen itt tartanók még, de — bizonytalan időre.

5405. **Nógrad.** B. E. A levélből csak azon egy tény olvashattuk ki, hogy „az újabb ivadékok mennyire kitanult minden parlamentaris modorból; a gyűléseken egymást ki nem hallgatják, az idősbekek kigunyolják“ stb. Biz ez nem jól van így s a parlamentaris rendbe csakugyan ide kell újra tanulnunk.

5406. **Győr.** Nagy Ernő. Rövidebb színi tudósításokat kérünk most, miután száz más fontos érdek felé fordul a közfigyelem. Általában kérjük t. vidéki tudósítóinkat, hogy heti lapjaink számára teret figyelemre méltassanak. Irjanak mindenről, de — breviter et nervose, minden felesleges szövegszaporítás nélkül.

5407. **Csongrad.** K. R. A „veres ön“ pazarlása nélkül csakugyan nem közölhetnők s azért inkább jobb időkre halasztottuk.

5408. **Debreczen.** K. K. A rajzokat várjuk s a feltételt szívesen teljesítjük.

5409. **Pest.** K. F. Ohajtanók, hogy a „nyilatkozat“ kiadását még elhalasztaná ön.

5410. **Mexiko.** Minatitlan, László Károly. E lapok szerkesztője szíves üdvözlését küldi önnek, s míg magánosra vehetné ön, rövid tudósításul annyit, hogy az okt. 2-ki levél a rajzokkal együtt szerencsésen megérkezett. Még eddig, a mi kezünkbe jött, mind megjelent (egyetleneg febr. 1-ilevél kivételével, melyet akkor több sürgős közlendőnk szorított egyelőre háttérbe). Ugy látszik tehát, hogy egy levél sem vészett el. Legyen ön meggyőződve, hogy a magyar olvasó-közönség velünk együtt részvételt s örömmel kíséri önt távol szerencsés vándorlásában, s tapasztalatainak följegyzését szívesen olvassa. Gyakori viszonttalálkozás! Eddig megkapta ön a későbbi számokat is.

5411. **Község!** Eddig megkapta ön a későbbi számokat is. A lapunk címképén, golyáink és galambjaink közepén ülő Pannonia visszakapta végre, 7 évi várakozás után, a paizst és kardot. Ily alakban jelent meg lapunk legsiligelső száma, de azt fogta, az akkori kivárást láthatta, mert több ezer nyomtatott példányunkat mindjárt ott eszt, mi pedig rendkeltéssel, azaz több ezer paizssal bocsátottuk utra a szomorú Pannoniát, s adtuk neki a paizs üres lapjára hetenkint egy-egy új számot, mintha valami lutri-bolt előtt ulne címkegy gyanánt, s mutatná az épen kihuzott extratót! — Bizony jó, hogy ezen idők is elmúltak, s visszatérhetünk oda, a honnan kiindultunk, még ily kicsinynek látszó tárgyaknál is.

HETI NAPTÁR.

Hó- és hetinap	Katholik. és Protest. napár	Gör.-orosz napár	Nap-		Izraelit. napár	Hold-		
			kelet	nyug.		kelet	nyug.	
December			Nov. (6)		Kislad			
9 Vasár.	6 2 Leokád.	62 Caes.	27 B 27 P. J.	7 35	4 10	25 Temp	4 2	1 32
10 Hétfő	Judith. Eulal.	Juditha	28 István r.	7 37	4 10	26 (szent	5 24	2 7
11 Kedd	Damasus p.	Damasus	29 Paramon	7 38	4 10	27 Dán.	6 41	2 51
12 Szerda	Makszenz	Szilárdk.	30 Andras	7 38	4 10	28	7 52	3 46
13 Csütört	Lucza szüz	Lucza	1 Decemb.	7 39	4 10	29 Dániel	8 46	4 54
14 Péntek	Spirid.	Nikáz	2 Habakuk	7 40	4 10	1 Tebet	9 29	6 5
15 Szomb.	Ireneus	Valerián	3 Sophonias	7 40	4 10	2 Sab.	10 4	7 18

Holdnegyed : ● Ujböld 12-én 2 óra 3 perczkor délután.

TARTALOM.

Ifj. Mailáth György (arczkép). — Hajnal felé! *Thali Kálmán*. — A vajda leánya (folyt.). *P. Szathmáry Károly*. — Szinek- s képző-művészetek I. — A körösségi várrom (képpel). *Iringy Sándor*. — Partraszállás a tengeri hajókról (képpel). — Levél Észak-amerikából, *Frankl E.* — **Tárház:** Kakas Márton levele 182. — Egy pof-pür. *Szeresky S.* — Közintézetek, egy-leték. Balesetek. Irodalom és művészet. Egyház és iskola. Mi újság? A magyar Akadémia palotája. Sakkjáték. Színházi napló. Szerk. mondanivaló.

Figyelmeztetés!

A közkedvességü

KAKAS MÁRTON

humoristico-szatirikus naptára az 1861-ik évre,

mely dús tartalmánál fogva igen mulattató és érdekes, 42 élczes képpel, a két magyar hazában utolag legújabb könyvtár- és könyvkötőnek ismételt kívánatra szétküldetett, s így a bolti áron 80 krert folytonosan kapható.

Landerer és Heckenast kiadó-hivatala Pesten.

egyetem-utca 4-ik szám alatt.

Melléklet: Előfizetési felhívás az „Üstökös“ 1861-ki évfolyamára.

Felelős szerkesztő Pákh Albert : (lak. magyar-utca 1. sz.)